

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת תצוה - זכור תשפ"ג

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

ואתה תצוה (כז, כ)

מיכאל, סרב משה רבנו לקבלו. מדוע? "אם אין פניך הולכים עמנו אל תעלנו מזה" (שמות לג, טו).

עד מתי משה רבנו דחה את המלאך? עד ימי יהושע, שאז בא המלאך ואמר "עתה באתי" (יהושע ה, ד).

נמצא אפוא, שכשיש את משה - אין את מיכאל וכשיש את מיכאל - אין את משה; והוא הדין כשאין את משה בפרשה, יש את מיכאל בפרשה. היכן מניין פסוקי הפרשה, שהוא מאה ואחד, עולה בגימטריה "מיכאל"...

ובשם האדמו"ר ה"בית ישראל" מגור מובא: משה רבנו אמר "מחני נא מספרך", וקללת חכם אפילו על תנאי באה, לכן היה הכרח למחוק אותו.

אבל הקב"ה אהב את משה וכביכול היה קשה לו למחוק את שמו מספר התורה, ולכן דחה זאת משבוע לשבוע. הגיעה פרשת ויקהל, אחר כך פקודי,

המתין לויקרא, צו, שמיני וכו' - עד שהגיע לפרשת תצוה בשנה שלאחר מכן. אז אמר הקב"ה: אי אפשר להמשיך ולדחות לשבוע הבא כי הגענו שוב לפרשת כי תשא ועדין לא מחקתי את שמו - אעשה זאת בפרשה זו, פרשת תצוה.

והנה, מספר הפרשיות שמשה אינו מופיע בהן הוא שמונה-עשרה: שתיים-עשרה פרשיות של ספר בראשית, וכן שש פרשיות נוספות: "תצוה", "עקב", "ראה", "שופטים", "כי תצא", "נצבים". והדבר נרמז במלים "מחני נא מספרך אשר כתבת" המונות שמונה-עשרה אותיות, כנגד שמונה-עשרה הפרשיות שנמחה שמו מהן.

פרשיות אלו גם נרמזות באותיות המלים "אשר כתבת": א - אתם נצבים, ש - שופטים, ר - ראה, כ - כי-תצא, ת - תצוה, ב - בראשית (הספר), ת - עקב תשמעון.

רמז נוסף: את המלה "מספרך" נתן לקרוא מספר כ'. הפרשה הכ' - העשרים - בתורה היא פרשת "תצוה", שכן בספר בראשית ישנן שתיים-עשרה פרשיות ובספר שמות הפרשה השמינית היא "תצוה", הרי לנו כי זו הפרשה העשרים מתחלת התורה.

ויקחו אליך וגו' (כז, כ). עי' באוה"ח הק' שמבאר את הכתוב בדרך רמז לעניין עסק התורה, ומביא מה דאיתא בזוה"ק (זו"ח בראשית ח.) שהגאולה האחרונה תהיה בזכות משה, וכתב האוה"ח "ולזה נתארך הגלות, כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצות אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה". וצריך להוסיף, שאין הכוונה רק כפשוטו שאינם עוסקים ככל בתורה, אלא

כ' רמב"ן אתה בעצמך תצוה ולא ע"י אחר וכן ואתה תדבר אל כל חכמי לב, והנה אחז"ל [עירובין נ"ד ע"ב] סדר המשנה משה שנה לאהרן פרקו ושוב אהרן לזקניי ולישראל, והנה לא יתכן שאהרן עצמו יאמר לחכמי לב שיעשו לו לעצמו בגדים לכבוד ולתפארת, ע"כ הוצרך מרע"ה לדבר בעצמו אל חכמי לב, אך מ"ט שיצוה בעצמו מצות נרות, עכ"לע"ד, שמרע"ה אמר להם בע"פ כל פלפול חז"ל בפסוק מחוך לפרוכת העדות וכי לאורה הוא צריך והלא כל מ' שנה הלכו לאורו ופי' תוס' בפי' במה מדליקין דקאי על אהרן שהלכו לאורו שבזכותו הי' עמוד אש ע"ש ולא יתכן שאהרן יאמר כן בעצמו ע"כ ואתה תצוה ולא ע"י אחר. (חתם סופר)

ואתה תצוה (כז, כ)

כתב בבעל הטורים "ואתה תצוה - לא הזכיר משה בזה הסדר, מה שאין כן בכל החומש, שמשעה שנולד משה אין סדר שלא הזכיר בה. והטעם משום שאמר מחני נא מספרך אשר כתבת (להלן לב, לב) וקללת חכם אפילו על תנאי באה, ונתקיים בזה". (וכבר מובא בזוהר הק' פר' פנחס).

בשם הגר"א מובא, שלכן מרומז ענין זה דוקא בפרשת תצוה כיון שתמיד חל ז' אדר בפרשה זו. וכרמז לזה נעדר שמו של משה רבינו מהפרשה.

לכאורה יש להבין למה נענש משה שבעת שחל ההילולא שלו לא יזכר שמו בתורה? והן אמנם שקללת חכם אפי' על תנאי באה, אבל ישנם עוד הרבה פרשיות בתורה, ומדוע דייקא בשבוע שחל בו ז' אדר לא מזכר שמו? הרי ידוע שדייקא ביום ההילולא יש עניין להזכיר שמו. ויתכן לומר בדרך אפשר שכאן הרי אין זה עונש גמור, אלא כתוצאה ממה שמסר נפשו עבור כלל ישראל, ואמר "מחני נא מספרך", ובכך, הרי זכות היא בשביל משה שלא יזכר שמו על עניין מסירות נפש לכלל ישראל, ודייקא ביום הילולא שלו, מתעורר ע"ז מסירות נפשו של משה רעיא מהימנא עבור צאן מרעיתו. (ציוני תורה)

בנוסף, משה רבנו נרמז בפרשה זו: בפרשה ישנם מאה ואחד פסוקים, ומלוי אותיות השם "משה" גם הוא עולה למנין מאה ואחד, שכן המלוי של האות מ' הנו מ' [ארבעים]; המלוי של האות ש' הנו י' [ששים]; ושל האות ה' - א' [אחד], סך הכל - מאה ואחת. כלומר: הנסתר של משה רבנו הוא מאה ואחת, ובפרשה זו משה רבנו נסתר!

ומוסיף ה"חנוכת התורה": במדרש (ילקוט שמעוני) על ספר יהושע (פרק ה) כתוב, שכאשר אמר הקב"ה שהוא שולח לו את המלאך, והכוונה למלאך

שאלות לפי א' ב' על הפרשה - עם רש"י. (מהרב מ. אליגור)

א. חגורה (כח, ד). ב. אגודל (כט, כ). ג. היה למזבח הזהב ולא היה במזבח החיצון (ל, ג). ד. על זה הציץ מרצה ומכפר (כח, לח). ה. רבע ממנו שמן ורבע ממנו יין - לכבש (כט, מ). ו. תוצאות הרכיסה ואיסור לאו (כח, כח). ז. מחלקיו של הפעמון (כח, לג). ח. כמות השמן בכל נר במנורה (כז, כא). ט. משמעות "רחיצת" אהרון ובניו (כט, ד). י. לשם שופכים מדם פר המילואים (כט, יב). יא. צורת המשיחה של אהרון ובניו - כמותו (כט, ז). יב. מהדברים שפוסלים הקרבן (ואם עלה, לא ירד) (כט, לו). יג. משמעות המלה: "יוח" (כח, כח). יד. צורת האפוד (כח, ד) לאן היו מנסכים (כט, מ). טו. פירוש "קליעה" (כח, כב). יז. תנופת הקרבן, מעכבת (כט, כד) חצי (ל, ח). יח. היה קשור בפתילי תכלת (כח, לו). יט. על זה החושן מכפר (כח, טו). כ. מי רגיל ללבוש "אפוד" (כח, ו). כא. מה הם האורים ותומים (כח, ל) תרגום "תחרא" (כח, לב). כב. היה לכהן גדול בין הציץ למצנפת (כח, לו).

שאלות לפי א' ב' על הפרשה - בלי רש"י. (מהרב מ. אליגור)

א. חגורה (כח, ד). ב. אגודל (כט, כ). ג. חלק במזבח שצופה בזהב (ל, ג). ד. זרקו על המזבח (כט, טו). ה. טולטל הלך ושוב (כט, כז). ו. המלים בהם נרמזו מות שני בני אהרון (כט, מג). ז. קישוט למזבח הפנימי (ל, ג). ח. חלק מהבהמה, שמקריבים (כט, כב). ט. בקצה החושן (כח, כו). י. חלק ברגל (כח, מב). יא. איבר פנימי (כט, כב). יב. מביאים עם השלמים (כט, לב). יג. גובה הפנים (כח, לח). יד. לא עושים על מזבח הפנימי (ל, ט). טו. מאבני החושן (כח, יח). טז. חבלים קלועים (כח, יד). יז. משמיע קול (כח, לד). יח. תכשיט לכה"ג שכולו זהב (כח, לו). יט. "קרבן" מעלה עשן (ל, ז). כ. בקצה המעיל (כח, לג). כא. סוג האבנים באפוד (כח, ט). כב. קביעות (כו, כ) צבע מחלזון (כח, ו).

על לב ישראל שלא יפחדו כלום, כי יבטל הגזירה, יבטחו על דבריו ולא יעשו תשובה, לכן כלפי חוץ עשה עצמו כאלו הוא דואג ומיצר על הגזירה, וזהו כוונת הכתוב ומרדכי ידע את כל אשר נעשה פי' שידע מהגזירה ובטוח הי' שיבטל, אך ויצא בתוך העיר בין ישראל אז ויזעק זעקה גדולה ומרה למען יעלה בלבם מורא וישובו אל ה'.

והנה בבגדי כהונה הי' סגולה טובה לישראל שהיו מכפרים על כמה עונות כדאיתא גמ' זבחים פ' ח' למה נסמכה פ' קרבנות לפ' פרה אדומה וכו' לומר לך מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין, ופרט שם כמה וכמה חטאים שבגדי כהונה מכפרין. והנה הגם שהוא טובה גדולה אבל הפרסום בזה להמון עם יכול לגרום היזק גדול כי לא ישמרו עצמם מן החטא, ואם יחטאו לא ישובו, בחשבם הלא על זה יש בגדי כהונה שמכפרים, אבל להצדיקים שלבם שלם עם ה' בודאי לא יזיק אם ידעו סגולת הבגדים כי ישישו כעל גיל בחמלת ה' גם על החוטאים להיות להם כפרה מבגדי כהונה, ומעתה יבואר היטב הכתוב ב"ה ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת פי' שהמון העם ידמו שבגדי כהונה לא נעשו רק לכבוד ולתפארת אבל ואתה תדבר אל כל חכמי לב מי שלבם שלם עם ה' ועשו את בגדי אהרן לקדשו ולכהנו לי פי' שהם יעשו בעבור ה' כדי שיכפר עי"ז על בני ישראל.

ופתחת עליו פתוחי חתם קדש לה' (כח, לו)

הגמ' במסכת תענית אורת שינים ג' מפתחות שלא נמסרים לשליח (יחד) והם אך ורק בידי הקב"ה: חיה (-יולדת), תחיית המתים, מטר. אומר הגאון מוילנא דבר זה רמזו כאן בפסוק: "פתוחי חתם" – המפתחות של ח"ה ת' תחיית המתים ומטר "קדש לה" הם אך ורק בידי הקב"ה. (אהל מועד)

ופעמוני זהב בתוכם סביב (כח, לד).

פרש"י זגין עם ענבלים שבתוכם, בין שני רימונים פעמון אחד ודבוק ותלוי בשולי המעיל. וזהו פעמון ורמון פעמון ורמון, פעמון אחד בין שני רימונים, רמז למה שאמרו חז"ל (מגילה יח) "מלה בסלע משתוקא בתריין". כי הפעמון כיפר על חטא לשון הרע, על הדיבורים המיותרים, ולכן תלו את הפעמון המצלצל בין שני רימונים השותקים.

והיה פי ראשו בתוכו (כח, לב)

ובתרגום אונקלוס פירש "כפול לגויה" בא לרמז על מה שאמרו בש"ע או"ח סי"ב שיש לדקדק שלא לילך בחלוק הפוך כי על ידי זה אין התפילה נשמעת, ובזה יבואר סמיכות הכתובים כאשר יהיה "פי ראשו לתוכו" שתהיה הכפל של הבגד לכפנים אז "ונשמע קולו בבואו אל הקודש" אז תהיה תפילתו נשמעת. (ילקוט האורים)

ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת (כח, ב). ע' בספורנו שפירש מה שנאמר ולתפארת – 'שיהיה כהן מורה נורא על כל סביביו', ומבואר בדבריו שטעם בגדי הכהונה היה לעורר ולהשפיע יראת שמים על הציבור. ועי' עוד בחינוך (מצוה צט) המבאר ענין האבנט שהיה ארכו ל"ב אמה וברוחב טפח, 'הרגיש בו בכל עת בזרועותיו' מתוך גבהו ורוחב ההיקף, וכן יש להוסיף שהרגיש בו תמיד מפני כובד משאו, וכל זה היה בכדי שיזכור הכהן הגדול בכל רגע שעומד לפני המלך ולא יסח דעתו מהעבודה, ונמצא שעניינו הוא לעורר יר"ש אצל הכהן הגדול עצמו. ויש לבאר בזה מנהג הצדיקים אשר היו הולכים כשהם חגורים בגארטל רחב, כדי שיזכרו תמיד מעבודתו ית"ש.

ובין לדברי הספורנו ובין לדברי החינוך נמצא שתכלית הבגדים הוא לעורר יראת שמים. ולפי"ז מעלה יתירה באותם הגארטלאך העשויים בעבודת יד, כי מן הנראה שגארטל הנעשה ע"י גויים לא יצא ממנו שום תועלת לעבודתו ית". וכמו שכבר עוררנו כמה פעמים על מנהג העולם לקנות חלונות אפויים ומכונות לכבוד שב"ק, ואין איש שם על מה לא אהא את החלות ואלו מחשבות היו לו באותה שעה, ואין תימה שאח"כ אין בווערים בקדושת השבת, ומן הנכון והראוי למי שיש לו יכולת שיאפה בעצמו את החלות לכבוד שבת בקדושה ובטהרה, ועי"ז יתכן שתשרה הקדושה במאכלי שבת שקדושתם הוא כמו קדושת הקרבנות.

גם מקום יש להוכיח מכאן כנגד אותם הבאים להתפלל בבית הכנסת כשהם לבושים בבגדים זולים כדרך אותם השוהים ברחובות עיר, כי מן הראוי שיהיו בגדים מכובדים שעל ידם יושפע עליו יר"ש לעבודתו. ומלבד זאת הרי יש בבגדים אלו זולזול בקדושת בית הכנסת, שהרי הדבר ידוע שהשושפטים בבית המשפט הולכים בבגדים מיוחדים המראים על חשיבותם, וכן הוא הדרך בכל משרה ותפקיד, ולא יתכן שבינת הכנסת יהא פחות בערכו מאותם מקומות, שבביהכ"ס יכול להלך באותם בגדים זולים ואילו במקומות העבודה וכדומה צריך להופיע בלבוש הגון וראוי.

ועשית את מעיל האפוד (כח, לא). איתא בגמרא (ערכין טז) שהמעיל מכפר על לשון הרע, יבוא דבר שבקול (היינו הפעמונים המשמיעים קול) ויכפר על מעשה קול, עוד איתא שם שהקטורת מכפרת על לה"ר, יבוא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי, ונתבאר שם, שאם דיבר לה"ר בצנעא כפרתו ע"י הקטורת שנעשית בחשאי, ואם דיבר בפהרסיא אזי מתכפר על ידי המעיל. וצריך לבאר מדוע המעיל אינו מכפר גם לשון הרע שנאמר בחשאי.

ואפשר לבאר עפ"י מה דאיתא (ב"ק עט): לבאר הטעם שנגב משלם כפל ואילו גזלן משלם רק קרן, כי גזלן הוא הגוזל בפהרסיא ומראה במעשיו שאינו מתיירא לא מן הבריות ולא מהקב"ה, לעומתו נגב עושה מעשיו בהחבא כי

המכוון הוא גם אם עוסקים בתורה מתוך רפיון, וכמו שמצינו בתרגום (לעיל ה, יז) שפירש מה שאמר פרעה לשוטרי בני ישראל 'רפים אתם נרפים – בטלנין אתון בטלנין', והרי שבטלנים היינו כינוי לעסק ברפיון ובעצלות, והטעם שאין משה חפץ לגאול עם העוסקים בתורה ברפיון משום שלימוד באופן כזה מראה על מיעוט חביבות התורה.

והדרך לזכות ללימוד התורה ברציפות המחשבה, שכל כולו יהיה מרוכז בתוך התורה הק' עם כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, הוא כמו שאמרתי לאחד ששאלני על כך, שהרי אנשי כנסת הגדולה תקנו עבורנו את ברכת 'אהבת עולם' שנועדה לעורר את הלב לאהבת תורה, ולא נתקנה לאמרה רק פעם אחת ביום, אלא בכל עת כשהולך בדרך יכול לפעמים לחזור ולהתפלל מתוך התבוננות במה שאומר 'חמלה גדולה ויתירה', שכל תיבה ותיבה היא עולם בפני עצמו, וע"י ההתבוננות יתעורר בלבבו אהבת התורה במלא עוזה בעז"ה.

וראיתי מעשה נורא, על אחד שנכנס עם קוויטעל אל ה'סטייפלער' זצ"ל, ושאלו האם יש לו קרוב המתגורר בבני ברק ששמו כשמו, והשיב שאכן כן הדברים, וביקש הסטייפלער שיקראו לו. כאשר הגיע אותו קרוב, אמר לו הסטייפלער שהגיע אליו בחלום גבאי בית המדרש בו היית יושב ולומד, וסיפר שנתבע הוא בבית דין של מעלה על שהיה מבטל אותך מתלמודך בזמן שהיה מנקה את ביהמ"ד ומבקש ממך לעבור ממקום למקום כדי שיוכל לנקות היטב, ותובעים אותו על ביטול התורה של אותם רגעים, ועל כן מבקש שתמחל לו. ויש להתעורר הרבה עד כמה צריך להיזהר בתורה ובלומדיה, שהרי לא ביטל אותו אלא לכבוד ביהמ"ד ואף על פי כן היתה עליו תביעה על ביטול תורה.

(כ"ק גאב"ד מאקאווא שליט"א – מאמרי תורה)

ואתה תצוה (כז, כ)

הנה בפרשת תרומה למדנו על כלי המשכן, ארון מנורה ומזבח, קרשי המשכן והייריעות, חצר המשכן וקלעיו. אחר זאת אנו לומדים פרשת תצוה. תחילה אנו מצווים להביא שמן זית זך, ובאמת כבר נאמר בתחילת פרשת תרומה כשנמנו י"ג דברים להביא התרומה, 'שמן למאור' ופרש"י 'שמן זית זך להעלות נר תמיד'. וא"כ יש להבין מה כפל כאן ציווי מיוחד להביא שמן זית למאור? והרשב"ם ומפרשי הפשט מיישבים דלעיל מדבר במצוה לפי שעה לצורך המשכן, וכאן הוא ציווי לכל הדורות לתת שמן למאור לכל שנה ושנה, לכן כפל ואמר 'ואתה תצוה'. כי לשון צוואה הוא לדורות.

כנודע המעשה דרבי מאיר שפירא שאמר שיותר בנקל למצוא נדיב לבנין הישיבה מהחזקת הישיבה, כי השמן היינו הלחם והחלב שלומדים תורה אוכלים ושותים, על זה קשה מאד למצוא נדיבים, כי הנדיב מעדיף לתרום בנין שיתנוסס שמו עליו, ולא על לחם שיהא נאכל ולא נשאר ממנו זכר. ואכן נסתלק רבי מאיר מעולמו על ענין זה. ואמר רבי מאיר 'זאתה תצוה את בני ישראל'. אכן בנית משכן שלם, אבל אתה עתיד לצוות את בני ישראל תמיד על השמן זית, כך אמר ה' למשה רבינו, בנית כבד בנין, אך על השמן הקבוע, תצטרך עוד הרבה לבקש מבני ישראל...

ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת ואתה תדבר אל כל חכמי לב וגו' ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי (כח, א, ב)

המקראות שלפנינו מראים על הצורך והתועלת שבבגדי השרד בגדי הקודש הנעשים לאהרן הכהן הגדול מאחיו. אבל במבט ראשון נמצא בנקל את הסתירה שבין הכתוב הראשון לשני - בשעה שהכתוב הראשון מוכיח לנו כי בגדי הקודש נעשים לכבוד ולתפארת, בא הכתוב השני ומגלה כי בגדי הקודש נעשו לקדשו לכהנו לי, ולכאורה הם שני כתובים המכחישים זה את זה.

ובדרך צחות יש לפרש באופן זה, כי למשה רבינו ע"ה העניו מכל האדם, לו מותר לגלות את הסוד כי בין הטעמים השונים של בגדי הכהונה יש גם טעם של "כבוד ותפארת" - כבוד ותפארת דקדושה, גם אם הוא ידע כי כבוד ותפארת הם ערכים חשובים לצרכי גבוה אין חשש שיבוא הוא ויתבע כבוד ותפארת לצרכי חולין, כי רחוק הוא מהם כרחוק מזרח ממערב. אבל לאחרים - "חכמי לב" סתם, להם אסור לגלות רז זה, אסור להם לצרף מחשבת "כבוד ותפארת" במלאכת שמים, פן יבאו לידי טעות לרדוף אחר הכבוד גם במילי דעלמא וצרכי חולין, לכן נצטוו משה מפי הגבורה להגיד לחכמי לב שיעשו את הבגדים רק ככוונה עליונה זו "לקדשו לכהנו לי".

(אמרי דעת למהר"ם שפירא)

ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת ואתה תדבר אל כל חכמי לב וגו' ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי (כח, א, ב)

ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתי רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי ויש לברר את שינוי הלשון שאצל הציווי למשה ועשית נאמר 'לכבוד ולתפארת' ואצל העושים במלאכת הבגדים לא אמר 'לכבוד ולתפארת'.

ונ"ל בזה לבאר בהקדם הכתוב במגילת אסתר ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויצא בתוך העיר ויזעק זעקה גדולה ומרה ואמרו"ר זצ"ל הגה"צ דק"ק טשענגער אמר ע"ז דבר נחמד דהנה מרדכי לפי מדיגתו בצדקתו ובטחונו בה' לא נתפעל כלום מגזירת המן הרשע כי הי' בטוח בה' שירחם על כלל ישראל, ובכל דוד ודור עומדים עלינו שונאי ישראל לכלותינו ח"ו והקב"ה מצילנו מידם יען שבעת צרה ר"ל שבים לה' בכל לבבם אך חשש אולי אם ידבר

מפחד מן הבריות, וכביכול עשה עין של מטה (לישנא מעליא נקט) כאילו אינו רואה, ועל דבר זה שמפחד מבני אדם ואינו מפחד מהקב"ה נענש לשלם כפל כי עוונו חמור יותר מגולן. ועל דרך זה ייאמר גם לגבי דין, שהמספר לה"ר בפהרסיא אינו מראה שמפחד מן הבריות יותר מאשר מתיירא מהקב"ה, ועונו פחות יותר מהמספר לה"ר בחשאי ובצנעא, שמראה שיש עליו מורא בשר ודם יותר ממורא ששמים, ועל כן אין די לו בכפרת המעיל, אלא נצרך הוא לקטורת שהיא עבודה נשגבת ביותר שתכפר עליו.

(כ"ק גאב"ו מאקאווא שליט"א – מאמרי תורה)

מאוצרות המגידים

ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד (כו, כ)

כתב בש"ך על התורה: "עוד רמז כתיב. לומר שהתורה אינה נקנית אלא בדוחק ובצער ובעיני רב, ואז הוא מוצא בה אור גדול, וזהו למאור להעלות, שעולה ומבין דבר מתוך דבר, אבל בלא עיניו וטורח לא, כמו שאמרו ז"ל (מגילה ו' ע"ב) לא יגיעת ומצאת אל תאמין, כי זה שמצאת ובה לך בלא טורח כשתעניין בו תמצא שאין בו טעם, אבל יגיעת ומצאת תאמין, וכן אמר שלמה (משלי ב', ד') אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין, אבל בלא טורח לא יבין. או על דרך מליצה רבים אומרים מי יראנו טוב (תהלים ד', ז') שהיא התורה שנאמר (שם קי"ט, ע"ב) טוב לי תורת פיך, ומתאווין לה אבל בלא טורח, זהו נסה עלינו אור פניך שיהיה על דרך נס, זהו נסה, לזה אמר זית, כמו הזית שאחר שכוחשין אותו מוציאין ממנו דבר המאיר לעולם כן תלמיד חכם צריך לכתת את עצמו, זהו כתיב למאור באור החיים לעלות ולראות באור העליון".

כ"ק הגה"ק בעל ה"שפע חיים" מצאנו זי"ע דרש פעם מעניין זה שהתלמיד חכם יכול לגדול אך ורק אם מכתת עצמו ומונע מעצמו תענוגי עוה"ז, וסיפר שתי עובדות על גדלותם של הצדיקים שכבר לא הרגישו כלל טעם באוכל: בהיותו ילד קטן נתנה לי פעם אמי ע"ה לאכול מאכל מסוים, ואמרת לה שאיני אוהב מאכל זה. כ"ק אבי מורי זי"ע שמע את דברי וחרה לו מאד, והוכיחני על שאני מדבר כך, ואמר לי: אני איני יודע כלל על מאכל אם הוא טוב או רע, פעם אחת הביאו לפני מרק לאכול וכשאכלתי עלה באפי קצת ריח של נפט, ובכל זאת המשכתי לאכול. לאחר שסיימתי החיליתי להקיא ולא ידעו מה קרה, עד שבדקו ומצאו שקערת המרק לא היתה מלאה, ובני הבית שביקשו להוסיף עוד מרק שפכו בטעות לתוך הקערה מצלוחית הנפט שעמדה בסמוך. הרי לנו שאבי מורי זי"ע לא הרגיש שום חילוק בין מרק לנפט כי אם בריח בלבד. סיפור זה שמעתי גם מאמי ע"ה.

ידוע המעשה שנדפס על זקה"ק בעל ישמח משה זי"ע (ראה תהלה למשה הנדפס בראש ספר ישמח משה חלק ג) שהיה דרכו בקודש ללמוד כ"ד שיעורים בכל יום, ולא היה סועד את לבו עד שסיים את חוק לימודו בשעה מאוחרת אחר חצות הלילה, שאז בדרך כלל היתה זקנתי הרבנית ע"ה מביאה לו את ארוחתו. פעם אחת ביקשה הרבנית לעלות על יצועה, והכינה את המרק והבשר במטבח, כשהיא מבקשת מנער אחד מבאי הבית שיגיש לזקה"ק את ארוחתו. לבסוף נפלה על הנער תרדמה, וכשסיים זקה"ק את חוק לימודו לא רצה להעיר את הנער משינתו, על כן הלך בעצמו אל המטבח וראה שם קערה שבה היו מונחים מי הלוי"ג - שהוא אפר השרוי במים רותחים הנזכר בפוסקים (יו"ד סי' צה סעיף ד) שהיו מכינים מלפנים כדי להדיח בהם את הכלים - ובתוכו היה מין בגד שבו היו מדיחים את הכלים, ונתחלפה לו קערה זו בקערת האוכל ולקחה ואכלה. למחר כשקמה הרבנית וראתה את שריי הקערה שעל שולחנו, הבינה שזקה"ק אכל, אך כשנכנסה למטבח ראתה את האוכל מונח כמו שהוא ותמהה מאד, עד שנתברר לה שזקה"ק אכל את מי הלוי"ג. תיכף מיהרה אל זקה"ק ואמרה לו: הרי אכלת אמש את מי הלוי"ג. נענה זקה"ק ואמר: אכן הבחנתי שהבשר היה קשה מאד ללעיסה... כיו"ב שמעתי גם מהרה"ק מנאסוד זצ"ל, בשם אחד שהיה נוכח בשעת מעשה, שפעם הביאו לפני זקה"ק הישמח משה מאכל מסוים ואכלו, ולאחר מכן התברר שהמאכל היה מקולקל לגמרי וריחו רע, והוא כלל לא הרגיש בדבר. וכעובדות הללו מזקה"ק הישמח משה, באמת גם כל הצדיקים זכו למדריגה זו.

זהו שפיע חיים" מצאנו זי"ע דרש פעם מעניין זה שהתלמיד חכם יכול לגדול אך ורק אם מכתת עצמו ומונע מעצמו תענוגי עוה"ז, וסיפר שתי עובדות על גדלותם של הצדיקים שכבר לא הרגישו כלל טעם באוכל: בהיותו ילד קטן נתנה לי פעם אמי ע"ה לאכול מאכל מסוים, ואמרת לה שאיני אוהב מאכל זה. כ"ק אבי מורי זי"ע שמע את דברי וחרה לו מאד, והוכיחני על שאני מדבר כך, ואמר לי: אני איני יודע כלל על מאכל אם הוא טוב או רע, פעם אחת הביאו לפני מרק לאכול וכשאכלתי עלה באפי קצת ריח של נפט, ובכל זאת המשכתי לאכול. לאחר שסיימתי החיליתי להקיא ולא ידעו מה קרה, עד שבדקו ומצאו שקערת המרק לא היתה מלאה, ובני הבית שביקשו להוסיף עוד מרק שפכו בטעות לתוך הקערה מצלוחית הנפט שעמדה בסמוך. הרי לנו שאבי מורי זי"ע לא הרגיש שום חילוק בין מרק לנפט כי אם בריח בלבד. סיפור זה שמעתי גם מאמי ע"ה.

ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת: (כח, לא)

בפרשה זו אנו מוצאים שני דברים המכפרים על חטא לשון הרע, מעיל וקטורת. והוא מדברי הגמרא (ערכין טז, א) "אמר ר' עניני בר ששון למה נסמכה פרשת בגדי כהונה לפרשת קרבנות? (וכתב רש"י: "פרשת ואתה תצוה") לומר לך: מה קרבנות מכפרין, אף בגדי כהונה מכפרין וכו', מעיל מכפר על לשון הרע, אמר הקדוש ברוך הוא: יבא דבר שבקול, ויכפר על מעשה הקול, ציץ מכפר וכו' ותנא דבי רבי ישמעאל על מה קטורת מכפרת? על לשון הרע, אמר הקדוש ברוך הוא: יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי, וכו' קשיא לשון הרע אלשון הרע?! וכו' לא קשיא: הא בצינעא הא בפרהסיא" שהמעיל מכפר על לשה"ר שנאמרה בקול והקטורת מכפרת על לשה"ר שנאמר בחשאי. יש להבין, למה מכפרים המעיל והקטורת דייקא על לשון הרע וכי משום שמשמיע קול או שנעשה בחשאי כבר יכפר עליהם?

בכלי יקר בפרשת תצוה כתב לבאר הטעם: "לפי שהמעיל מכפר על לשון הרע ע"כ היה כולו תכלת, כי תכלת דומה לים, וע"י התכלת יסתכל בים וממנו יראה וכן יעשה. כי בים נאמר (איוב לח י-יא) ואשבור עליו חקי ואשים בריח ודלתים, ואומר עד פה תבא ולא תוסיף וגו'. דהיינו שהקב"ה שם גבול לים שלא יתוסיף את העולם בגליו, וכך נתן הקב"ה אל הלשון חומה ובריח כמ"ש רז"ל (ערכין טו ע"ב) ולא עוד אלא שהקפתי לך שני חומות אחת של עצם (השיניים) ואחת של בשר (הלחיים) ומה יתן ומה יוסיף לך שמירה לשון רמיה, כי יצא לחוץ ידבר ישלח חץ שחוט לשונו לכל ד' רוחות העולם ויעבור בריח ודלתים, שהאדם המדבר לשה"ר פורץ את הגדר ששם הקב"ה ללשונו, והיה מן הראוי שילמד האדם מן הים אשר אינו עובר דלתים ובריח ואינו פורץ גדרו, וזהו טעם התכלת שדומה לים כי בהסתכלו בתכלת יהיה נזכר אל הים שדומה לו בצבע וממילא יתבונן אז במעשה הים וממנו יראה וכן יעשה.

ובעניין הקטורת אפשר לבאר בהקדם דברי החתם סופר (דרשות חת"ס ח"ב עמ' שע"ו):

הגמרא (סנהדרין קיג) אומרת שאחאב בהתווכחו עם אליהו הנביא ז"ל אמר: משה רבך אמר וחרה אף ה' ולא יהיה מטר, והא הוא גברא (אחאב) העמיד ע"ז על כל תלם ותלם בא"י ואפ"ה אתא מטרא בזמני! וע"ז נשבע אליהו "אם יהי טל ומטר כי אם לפי דברי". ואכן נעצרו הגשמים למשך ג' שנים, עד שלבסוף א"ל הקב"ה לאליהו "הראה אל אחאב ואתנה מטר ע"פ האדמה", ואז הלך אליהו הנביא וקבץ את כל ישראל אל הר הכרמל, וקידש שם שמים ברבים, והתפלל ועלה "עב קטנה ככף איש", ואתא מטרא.

ויש לדקדק טובא, א. הא שפיר קאמר אחאב שלא עלתה עליו קללתו של מרע"ה, ומה תירץ לו אליהו ע"ז? ב. ועוד, מה לשון "כ"א לפי דברי"? ג. ותו, מכיון שא"ל הקב"ה שרצונו לתת מטר, מ"ט התחכם וקבץ תחלה כל ישראל להר הכרמל ועשה ככה עיכובא? ד. ומ"ט עלה עב קטנה דוקא?

אבל הענין, כי ידוע שהגשמים מתהווים בטבע מאידים העולים מהארץ ומהבל פה אנשי העולם, ואם כי זה הוא הכנה בטבעי העולם, ועיקר הוא כמאחז"ל ספ"ק דתענית שהעבים שואבים ממי אוקינוס ומתמתקים בעבים

הגאון רבי זאב איידלמן זצ"ל היה מספר ספור מופלא שאביו היה עד לו: הגאון רבי משה סוקולובסקי זצ"ל, בעל האימרי משה, נוהג היה להסתגר בחדרו וללמוד שם בשקידה עצומה, שעות רבות יכול היה ללמוד שם ברציפות, מבלי שיפריעו לו לעסוק במשוח חייו.

יום אחד אירע שרעייתו הרבנית הייתה צריכה אותו בדחפיות, באין בריה היא דפקה על דלת חדרו, אך הוא לא פתח, בלבה חשבה שבוודאי הוא נרדם, ולכן דפקה יותר חזק בתקוה שדפיקותיה יעירו אותו משנתו. לאחר שגם הדפיקות החזקות לא הועילו, החלו מנקרות מחשבות בלבה: "מי יודע? אולי קרה לו משהו? אולי אינו חש בטוב?" משגבר חששה קראה לאביה. גם האב ניסה לדפוק בידו ובעזרת פטישים, אך כל ניסיונותיהם להעירו משנתו לא צלחו, או אז החליטו כי מקרה של פיקוח נפש הוא, וחייבים לקרוא לפורץ דלתות מקצועי כדי שיפתח את הדלת, ויצילו את רבי משה מהסכנה שאולי הוא שרוי בה...

הגאון רבי זאב איידלמן זצ"ל היה מספר ספור מופלא שאביו היה עד לו: הגאון רבי משה סוקולובסקי זצ"ל, בעל האימרי משה, נוהג היה להסתגר בחדרו וללמוד שם בשקידה עצומה, שעות רבות יכול היה ללמוד שם ברציפות, מבלי שיפריעו לו לעסוק במשוח חייו.

יום אחד אירע שרעייתו הרבנית הייתה צריכה אותו בדחפיות, באין בריה היא דפקה על דלת חדרו, אך הוא לא פתח, בלבה חשבה שבוודאי הוא נרדם, ולכן דפקה יותר חזק בתקוה שדפיקותיה יעירו אותו משנתו. לאחר שגם הדפיקות החזקות לא הועילו, החלו מנקרות מחשבות בלבה: "מי יודע? אולי קרה לו משהו? אולי אינו חש בטוב?" משגבר חששה קראה לאביה. גם האב ניסה לדפוק בידו ובעזרת פטישים, אך כל ניסיונותיהם להעירו משנתו לא צלחו, או אז החליטו כי מקרה של פיקוח נפש הוא, וחייבים לקרוא לפורץ דלתות מקצועי כדי שיפתח את הדלת, ויצילו את רבי משה מהסכנה שאולי הוא שרוי בה...

הגאון רבי זאב איידלמן זצ"ל היה מספר ספור מופלא שאביו היה עד לו: הגאון רבי משה סוקולובסקי זצ"ל, בעל האימרי משה, נוהג היה להסתגר בחדרו וללמוד שם בשקידה עצומה, שעות רבות יכול היה ללמוד שם ברציפות, מבלי שיפריעו לו לעסוק במשוח חייו.

יום אחד אירע שרעייתו הרבנית הייתה צריכה אותו בדחפיות, באין בריה היא דפקה על דלת חדרו, אך הוא לא פתח, בלבה חשבה שבוודאי הוא נרדם, ולכן דפקה יותר חזק בתקוה שדפיקותיה יעירו אותו משנתו. לאחר שגם הדפיקות החזקות לא הועילו, החלו מנקרות מחשבות בלבה: "מי יודע? אולי קרה לו משהו? אולי אינו חש בטוב?" משגבר חששה קראה לאביה. גם האב ניסה לדפוק בידו ובעזרת פטישים, אך כל ניסיונותיהם להעירו משנתו לא צלחו, או אז החליטו כי מקרה של פיקוח נפש הוא, וחייבים לקרוא לפורץ דלתות מקצועי כדי שיפתח את הדלת, ויצילו את רבי משה מהסכנה שאולי הוא שרוי בה...

זהוב אחד על כל יום. המדובר היה בסכום כסף גדול מאוד, אבל, הוסיף רבי יהודה אסאד ואמר אל תשתמש בכסף זה שיתן לך הקצב. הנח אותו בצד, למשמרת. למרות שההוראה הזו היתה קשה מאוד עבור השמש, שחיבב את מצוות ההדלקה ביותר, ציית לאב"ד העיר, ועשה כהוראתו, וכך, מידי יום ביומו מגיש הקצב סכום זהוב אחד לשמש בית הכנסת, וניגש להדליק את הנרות, השמש, מצידו, קיים גם את החלק השני של הוראת רבי יהודה, והניח את הכסף בקופה מסוימת, ולא נגע בו. במשך השנים התקבץ סכום כסף אדיר. רק לחשוב באיזה דרגה של יהודים מדובר! מפחיד! איזה תמימות נוגעת ללב! איזה רדיפה אחרי מצוות!

והנה, יום אחד פוגש אחד מבני הקהילה את הקצב בביהכ"נ, והוא בוכה בקול גדול. כששאלו מה אירע, סיפר הקצב שאירס את ביתו ואין לו כסף לממן את הנדוניה.

משהגיעו הדברים לאזניו של רבי יהודה אסאד, קרא הגאון לשמש בית הכנסת, ואמר לו כדברים האלה: עתה הגיע זמן להשתמש בכסף ולעשות בו מצוה גדולה. קח את כל הכסף ששילם לך הקצב ששילם לך הקצב במשך כל השנים, והנמצא באוצר, ומסור אותו ל...קצב, כדי שיוכל להשיא את בתו בכבוד.

השמש, טהור הלב, לא אמר מילה, ועשה כמצווה עליו. המדהים ביותר היה שכאשר ספרו את הזהובים שהיו בקופה, "מעיד אני עלי שמים וארץ - אמר רבי יהודה אסאד - שהיה זה הסכום המדויק שהתחייב הקצב לנדונייתה של בתו - בדיוק! לא זהוב אחד יותר, ולא זהוב אחד פחות!

מה עשה השמש בסה"כ? - הדליק נרות בכונה גדולה. ממעשה זה צמח לאחמ"כ כל גלגל המצוות הענק, שהכל יצאו נשכרים ממנו. לבד מעצם יראת השמים שאפשר לקבל מסיפור כזה,

יש כאן כמה וכמה לימודי השכל. א. הקצב היה סבור שהוא נותן את הכסף לשמש, ולבסוף התברר שהיה זה למען עצמו, כדי שיוכל להשיא את בתו בכבוד. ב. ע"י המצוה העצומה שקיים השמש בהדלקת הנרות המיוחדת שלו, זכה שהתגלגלה לידו זכות נפלאה של הכנסת כלה. ג. הדלקת נרות זו גרמה להדליק נרות של קודש גם בנשמתו של הקצב, שהיה אדם פשוט, והתלהב מאוד מהמצוה. (סובך יביעו)

לקח מעיל תכלת

הייתי בליקוד בשבת פרשת תצוה, ונשאלתי על ידי ראש הישיבה, הגאון רבי שניאור קוטלר זצ"ל: "חז"ל אמרו (זבחים פח ע"ב, ערכין טו ע"א) שהמעיל מכפר על לשון הרע, מדוע?

האמת, תמהתי לשאלה. הואיל ויודע הוא דברי הגמרא, ודאי יודע הוא המשכב: יבוא דבר שבקול ויכפר על מעשי הקול -

ואם הזכרנו גמרא זו, נאמר בה רעיון נפלא, ונוקב כל כך.

רבי ירוחם ממיר זצ"ל העיר, שהצרת באה על לשון הרע, ואמרו בגמרא (ערכין טז ע"ב): מה נשתנה מצוה שאמרה תורה יביא שתי ציפורים לטהרתו, אמר הקדוש ברוך הוא: הוא עשה מעשה פטיט (כלומר פטפט בלשון) לפיכך אמרה תורה יביא קרבן פטיט [שהציפורים מצפצפות בכל שעה (רש"י)]. ותמוה, שהציפורים אינן מדברות לשון הרע ואינן מוציאות שם רע ומסכסכות בין איש לרעהו, ומדוע מביאים אותן כקרבן על לשון הרע.

רואים מכאן, הסיק, שיסוד התביעה על מספר לשון הרע, היא על ה"פטיט". שנתן דורך ללשונו, שפטפט כציפור, ו"ברב דברים לא יחדל פשע, וחושך שפתיו משכיל" (משלי י, ט).

והוא הדין כאן, "יבוא דבר שבקול ויכפר על דבר שבקול", מה הדמיון בין קול הפעמונים שהוא קול סתמי, לדיבור לשון הרע, אסור ומרושע. אלא שהן הן הדברים: יסוד התביעה, ששחרר שפתיו לפטפט תדיר כפעמונים אלו המשמיעים קולם עם כל פסיעה, והדרישה היא: "והיה פי ראשו בתוכו, שפה יהיה לפיו סביב" (שמות כח, לב), לשים גדר ומחסום לפה (רבנו בחיי ו"שפתיה כהן"), וממילא ימנע מלשון הרע!

כל זה, בדרך אגב. אבל מה שאל ראש הישיבה. שתקתי, הבנתי שיש בפיו תשובה. וצדקתי.

אמר: "הגמרא מצביעה על קול הפעמונים, והמפרשים על אריגת שפת המעיל. ואני סבור, שהיסוד מובע גם במעיל עצמו. בין שפתו העליונה לפעמונים בשוליו, מהוה הוא יריעה ארוכה שכולה תכלת, כרקיע השמים הפרוש מעל לראשו מאופק על אופק (במדבר רבה ד, יג) - מדוע? אסביר -

ב"כלי יקר" (ויקרא יד, ד) כתב, שמספר לשון הרע משול לזבוב, שאינו שואף אלא למקום זורמה ומשך לכל פצע ומוגלה ומטיל שם רמותיו, מזהם ומרעיל. וזהו שנאמר (קהלת י, א): "זבובי מות יבאיש [כל כונתם להבאיש ריחו של אדם], יביע [אומר וידבר אף על אדם שמעשיו כמו] שמן רוקח. [כי בעיניו] יקר מחכמה ומכבוד, סכלות מעט". אם יראה מה שנחשב בעיניו כסילות ופגם, מעטים ככל שיהיו, זה יכריע את הכף ויתעלם מכל המעלות העצומות, מחכמה ומכבוד. ואם כן, מה ההוראה עבורו, מה העצה היעוצה -

שלא יהיה כזבוב המתמקד בקודה אחת, וניחה, אלא יראה את יריעת התכלת, כיריעת השמים (שבת יא ע"ב), מאופק עד אופק, ויראה שהכל מאיר וזוהר, ויבין שהביקורת - אם ישנה - זניחה ועזירה ואין בכוחה להאפיל על כל הטוב והחיובי. וכמו שפרשו "הוי דן את כל האדם לכף זכות" (אבות פ"א מ"ו) שיש באדם תכונה שבאבחנה נקודה שלילית פוסל הוא את האדם מכל וכל. ואין זה צודק ואינו הוגן, התעלם ממנו.

אמר העני: "תן לי שתי קופיקות".

המשיך ללכת.

העני רץ אחריו וחינן קולו: "תן לי לפחות קופיקה אחת!" ולא נתן. כפי הנראה הכיר את המבקש וידע שהוא מטיל עצמו על הציבור בלא הצדקה.

ואמר הסבא מסלובודקה זצ"ל: באותו מעמד, הערכתיו שבעתים משהערכתיו קודם לכן. כי בתחילה סברתי שהוא בעל לב רך ורחום, נתבע ונותן. אך עתה, כשראיתי שביכולתו להקשיח לבו לצורך ולא לתת אף פרוטה אחת, הבנתי שכל סכומי הכסף העצומים שהוא מחלק לצדקה ולהחזקת תורה באים מתוך חשבון ובחינה!

וכבר היה מעשה באחד מבני החבורה שהעניק כל אשר לו לצדקה. נקרא לפני רבו, הרבי מפשיסחא זצ"ל, שהוכיחו על שעובר על תקנת אושא (כתובות נ ע"א) שהמבזבז אל יזבז יותר מחומש, שמא יצטרך לבריות.

ענה: "מקור התקנה, בחשש מפני העתיד. ואילו אני מקיים את הכתוב: "תמים תהיה עם ה' אלקיך" (דברים יח, יג), ואל תחקור אחר העתידות (רש"י) - כאילו עברו מתקני אושא על הציוני..."

העיר הרבי: "בהגדה של פסח, החכם שענינו בראשו הוא המשובח, ולא הבן התם"...

והלה בשלו: "הן יעקב אבינו השתבח בהיותו איש תם (בראשית כה, כז)..."

השיבו הרבי: "לא השתבח בהיותו תם, אלא איש תם, שפירושו בעלים על מידת התמימות. כשצריך היה, התנהג בתמימות. כשהוצרך להתעמת עם לבן הארמי, אמר: "אחיו אני ברמאות" (מגילה יג ע"ב)!

התנאי הראשון הוא אפוא, שלא יהא מקובע על מידה מן המידות, אלא שידע להשתמש בהן ובהפכן. והתנאי השני, חשוב לא פחות: שידע מתי להשתמש בכל מידה!

ידועים בענין זה דברי הרבי מפשיסחא זצ"ל: לכל אדם צריך שיהיו שני כיסים. באחד, "ואנכי עפר ואפר" (בראשית יח, כז), ובשני: "בשבילי נברא העולם" (סנהדרין לו ע"א) -

ובדרך כלל, מחליפים בין הכיסים...

ואז, עלול האדם להיות רחמן על האחרים ואכזר על הרחמים (תנחומא מצורע א), ולהשתמש בכל מידה שלא במקומה ובשעתה.

דוגמה לדבר: שינוי (אבות פ"ה מ"ה) שלא הקפדן מלמד. ולא ידך גיסא הורונו: "זרוק מרה בתלמידים" (כתובות קג ע"ב). הכיצד, כל מידה במקומה ושעתה. כיוצא בכך שינוי (ברכות לה ע"ב) אמר רבי שמעון בר יוחאי: אדם חורש בשעת חרישה זורע בשעת זריעה, קוצר בשעת קצירה וזורע בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה! ואותו רבי שמעון בר יוחאי אמר במסכת מנחות (צט ע"ב) שאפילו לא קרא אלא קראית שמע שחרית וערבית קיים: "לא ימוש ספר התורה מפריך, והגית בו יומם ולילה" (יהושע א, ח). הכיצד, אלא שכל אדם צריך למצוא הפסוק המתאים לו. הבעיה, שאנשים מוצאים את הפסוקים המיועדים לאחרים...

זכיר: רבי יוחנן ואילפא עסקו בתורה מתוך הדחק, והחליטו לצאת ולסחור. אמרו: נקיים בעצמנו את הפסוק (דברים טו, ד): "אפס כי לא יהיה בך אביון". כחום היום ישוב בצל כותל לסעוד נפשם, שמע רבי יוחנן מלאכים האומרים: "הבה נפיל עליהם את הכותל. שמינחים חיי עולם ופונים לעסוק בחיי שעה", ואמר האחד: "יש ביניהם אחד שהשעה עומדת לו". שאל רבי יוחנן, ואילפא ענהו שלא שמע דבר. אמר רבי יוחנן: אם כן אין הדברים מיועדים אלא לי, ולי עומדת השעה. אמר לאילפא: "אני שב ללימוד התורה". שאלו: "ומה על הפרנסה?" ענהו: "אקיים בעצמי את הפסוק (דברים טו, יא) כי לא יחדל אביון מקרב הארץ" (תענית כא ע"א).

יש להבין: וכי לפני כן לא ידע פסוק זה?

אלא שלפני כן סבר שהפסוק "לא יהיה בך אביון" מתייחס אליו, ועתה הבין שהכתוב "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ" מכוון אליו!

זו הוראת השעטנו בבגדי הכהן הגדול [ויש אומרים: אף באבנט של הכהנים (יומא ו ע"א ודף יב, ועוד)], שבעבודת ה' יש צורך לנקוט במידות מנוגדות. המאזנות זו את זו. ומקיימים בכך מצות "והלכת בדרכיו" (דברים כח, ט, מ"ע ח). שמצד אחד: "חסד אל כל היום" (תהלים נב, ג) מצד שני "ואל זעם בכל יום" (תהלים ז, יב).

ברם, גם זאת נלמד: וכמה זעמו, רגע (ברכות ז ע"א), שנאמר: "כי רגע, באפו. חיים, ברצונו" (תהלים ל, ו). רגע של מדת הדין, מול עשרים וארבע שעות חסד - ואף בבגדי הכהן הגדול: הצמר המסמל את מידת הרחמים, מצוי בתכלת ובארגמן ובתולעת השני. ומולם, חוט אחד של שש, הפשתן המסמל את מידת הדין -

כמה עלינו ללמוד מזה!

שגם אם נשתמש בכל המידות לעבודת ה', השימוש העיקרי יהיה במידת החסד. וגם אם נאלץ לדחות חלילה, שהרי שמאל, היד הכהה, היא הדוחה, והימין מקרבת (סנהדרין קז ע"ב, סוטה מז ע"א), "כאדם המשתמש ביד ימינו, שהיא עיקר (רש"י שבת פח ע"ב)!" (והגדת)

מיד אחרי הדלקת המנורה, מצוה הקב"ה את משה רבינו (כתב, א) ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי אהרן נזב ואביוהו אלעזר ואיתמר בני אהרן. מה זה ואתה הקרב אליך? אני אקריא את דברי המדרש על הפסוק הזה {מדרש רבה לו, ב} - בשעה שירד

משה מסיני וראה ישראל באותו מעשה, הביט באהרן והיה מקיש עליו בקורנס, והוא לא נתכן אלא לעכבם עד שירד משה, ומשה היה סבור שהיה אהרן שתי עמהן, והיה בלבו עליו, אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה, יודע אני כונתו של אהרן היאך היתה לטובה

משה רבינו יורד מן ההר... ורואה את אהרן מכה בפטיש על העגל ועל המזבח... אמר משה רבינו "מה, אח שלי עושה עגל?" ... נתרחק ממנו משה רבינו. אמר הקב"ה למשה - אתה רואה בעיניי, אני רואה מה נעשה בליבו של אהרן... אתה רואה אותו לוקח קורנס ומכה, אני יודע שכל מה שהוא עשה, זה הכל כדי למשוך זמן...

ממשיר המדרש - משל לבן מלכים שזחה דעתו עליו ונטל את הצפורן לחתר בית אביו, אמר לו פדגונו אל תיגע עצמן תן לי ואני אחתה, הציץ המלך עליו ואמר לו יודע אני היאך היתה כונתך, חייך איני משליט בריה על פלטיין שלי אלא אתה. כך בשעה שאמר ישראל לאהרן (שמות לב, א) קום עשה לנו אלהים, אמר להם (שמות לב, ב) פרקו נזמי הזהב, אמר להם אני כהן, אני אעשה אותו ומקריב לפניו, והוא לא נתעסק אלא לעכב עד שיבוא משה. אמר לו הקדוש ברוך הוא אהרן יודע אני היאך היתה כונתך, חייך אין אני משליט על קרבנותיהן של בני אלא אתה, שנאמר: ואתה הקרב אליך, היכן אמר לו הדבר הזה למשה, במשכן.

יוצא, שמשה רבינו נתרחק מאהרן אחי המעשה... אלמלא הקב"ה שאומר לו ואתה הקרב אליך, משה היה נשאר רחוק ממנו.

אומר הספר נתן דעת, בא תראה מה זה משה רבינו:

האחים האהובים כל כך, שחז"ל אומרים עליהם מי ינתן כאח לי... מאז ששת ימי בראשית ועד עכשיו, לא היו אחים כאלה.

כשרואה משה רבינו את אח שלו, מחובר לעגל, לא רוצה איתו שום קשר.

למה?! זה אח שלך!

עגל ואני, אין לי חיבור איתך! לא רוצה להתקרב!

צריך שהקב"ה יחזור לצוות אותו ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך. דברי מדרש בפרשת השבוע.

רבותי, אני רוצה ללכת לעוד מדרש אחד, ועליו בע"ה, נרחיב בס"ד:

אומר המדרש שמות רבה {פרשה לו, ד} - דבר אחר, ואתה הקרב אליך, הדא הוא דכתבי (תהלים קיט, צב) לולי תורתיך שעשעי אז אבדתי בעיני, כשאמר הקדוש ברוך הוא למשה: ואתה הקרב אליך, הרע לו, אמר לו תורה היתה לי ונתתיה לך, שאלולי היא אבדתי עולמי. משל לחכם שנטל קרובותו ועשתה עמו עשר שנים ולא ילדה, אמר לה בקשי לי אשה, אמר לה יכול אני לטל חוץ מרשותך אלא שהייתי מבקש ענותותך. כך אמר הקדוש ברוך הוא למשה, יכול הייתי לעשות לאחייך כהן גדול חוץ מדעתך, אלא שהייתי מבקש שתהא גדול עליו. רבותי, המדרש פלא מופלא, כל הקטע במדרש...

ואתה הקרב אליך, הרע לו למשה רבינו נעשה רע, כשהקב"ה ביקש ממנו לקחת את אחיו, ולמנות אותו!

זה משה רבינו, שלפני כמה פרשיות... פרשת שמות, אומרת התורה {ד, יג} **שלא נא ביד תשלח**... אני לא הולך לפגוע באח שלי... וחז"ל אומרים **מי ינתן כאח לי** - אין כמו האחים האלה...

משה רבינו שמע, שחמישה מייליו אנשים מחכים לגאולה, ואומר "אני לא הולך לגאול את ישראל!"

עד שהקב"ה לא אומר וראך ושמש בלבו - אהרן אחיך מחכה לך... אתה תראה איזה תזמורת הוא יעשה לך, כשאתה בא... עד שמשה רבינו לא שומע את המשפט הזה, הוא לא הולך לגאול את ישראל...

רבותי, בא הקב"ה למשה רבינו, ואומר לו ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך, שנתיים לאחר שמשה רבינו לא היה מוכן ללכת אם אהרן יפגע... בא הקב"ה למשה ואומר - בבקשה, תמנה את אח שלך...

אני? את אח שלי? הרע לו... למשה רבינו נהיה לו רע!

היתכן להבין דבר כזה... שאח קטן הולך למנות אח גדול, ונהיה לו רע???

הוא היה מנהיג של ישראל לפניך... מגיע לו הנהגה לפניך... הקב"ה נתן לך את התפקיד שלו כדי שאתה תהיה המנהיג!

יש תפקיד נוסף... נותנים כהונה, אתה רוצה אותה?

השאלה היא עוד יותר גדולה - כתוב בחז"ל, שבשעה שמשה רבינו סירב בסנה... אמר לו הקב"ה - בגלל שסירבת, אתה לא תהיה כהן... הכהן יהיה אחיך.

הוא כבר ידע שאח שלו יהיה כהן, אז מה זה הרע לו למה רבינו... מה מונח כאן? **רבותי, כדי להסביר את הדברים, ישנם כמה וכמה מהלכים, לא נספיק את כולם היום... אבל לפחות את חלקם:**

כותב הכתב סופר - בפרשת פנחס, אומר הקב"ה למשה רבינו, לעלות להר העברים... {כז, יב} וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל {יג} וראיתא אתה ונאספת אל עמיך גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך

אומר הקב"ה למשה רבינו - תעלה אל ההר, אתה עומד להסתלק מן העולם, גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך

אומר רש"י - כאשר נאסף אהרן אחיך. מכאן שנתאוה משה למיתתו של אהרן. **שואל הכתב סופר** - מה זה ונאספת אל עמיך גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך? בלי המילה גם אתה, זה לא מסתדר!?

כותב הכתב סופר תשובה נפלאה ביותר - אדם חי בעולם הזה, כדי לקיים מצות, שנאמר {קהלת יב, יג} סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם...

בשביל זה האדם יורד לפה... מאה ועשרים שנה לקיים מצוות.

ברגע שאדם סוגר את העיניים, אומר לנו כבר דוד המלך בתהילים {קטו, יז} לא המתים יהללו יה ולא כל ירדי דומה.

ידי דומה – אלה שנכנסו בידיים של דומה... הוא הממונה על המתים ... אין להם שום דבר, לא יכולים להלל, לא יכולים לעשות שום דבר ...

אבל הבן-אדם, יכל להמשיך לקיים מצוות, גם בלי קיום מצוות... איך? כל המניח בן כמותו, כאילו לא מת.

אם אדם מניח בן כמותו, שממשיך לעשות את המצוות, כאילו לא מת. למה? **אומרים חז"ל** – **כי ברא, כרעא דאבוה** – הבן הוא הרגליים של האבא... האבא כבר לא יכל ללכת, הוא נמצא בתוך הבור, הוא לא יכל לזוז... אבל הבן, בעשיית המצוות, פועל מכוחו של האבא...

אם הוא פועל מכוחו של האבא, אז המצוות ממשיכות להזדקק לזכותו של האבא.

צריכים לדעת, שזה גם לחובה וגם לזכות – הזכות בקיום המצוות, והחובה בקיום העבירות רח"ל.

גם על זה מעניישים את ההורים, ולכן כתוב **ספרי חיים וספרי מתים נפתחים** ... **אומרים חז"ל** – מביאים את ההורים לדין מחדש, על מה שעושים הילדים במהלך השנה.

אומר הכתב סופר – האדם יש לו תפקיד אחד ... לחיות ולקיים מצוות... וכשהוא מת – להשאיר בנים כשרים, שימשיכו את העבודה שלו .

כשהקב"ה מצוה את משה רבינו, בפרשת חקת, לקרוא לאהרון ולאעזר ולהעלות אותם להר ההר ... שם אמר אהרון להסתלק.

אומרת התורה (פרשת חקת, כ, כה) – **קח את אהרן ואת אלעזר בנו והעל אתם הר ההר.**

אומר רש"י – **קח את אהרן**. בדברי נחומים, אמור לו, אשריך שתראה כתרך נתון לבנך, מה שאין אני זכאי לכך.

אשריך, אמר לו משה רבינו, מי זוכה לכזאת פטירה, שהכתר שלו עובר לבנים שלו?!

משה רבינו התהווה לכזאת פטירה ... אהרון עולה להר ההר, בריא עד יום מותו, בהפתעה מוחלטת... "הנה, תעביר את הבגדים לבן שלך" תראה איזה יופי, אשריך?!

אמר לו הקב"ה – **ונאספת אל עמיך גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך** – גם אתה תזכה לזה.

שואל הכתב סופר – איפה זכה לזה משה רבינו?!

הקב"ה אמר לו **ונאספת אל עמיך גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך** ... הוא לא זכה ...

משה רבינו עלה למות, אף אחד לא היה איתו ... מת לבד, רק הקב"ה התעסק בקבורה שלו, משה רבינו לא הוריד את הגלימה שלו והלביש את בנו... לא את גרשום ולא את אלעזר ...

אז איפה קיים הקב"ה את הציווי **ונאספת אל עמיך גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך**?

בא ונלמד את המדרש שלמדנו עכשיו...

אומר הכתב סופר – כיוון שאמר הקב"ה למשה רבינו ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי... הרע לו למשה רבינו... מה הרע לו?

אילו היה אומר רק **הקרב את אהרן** ... למשה רבינו לא היתה שום חלישות הדעת... אבל מה הוא אומר?

ואתה **הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו** ...

אמר משה רבינו – אתה ממנה אותו ואני מושך אותו ביחד עם הבנים שלו?!

הבטחת לי ריבונו של עולם... הבטחת לי **ונאספת אל עמיך גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך**!

אני לא רואה שאתה מצוה אותי, שאני אמנה את הבנים שלי אחרי בהנהגה... בשעה שאמרתי לך ריבונו, של עולם (במדבר כז, טז) **יפקד ה' אלקי הרוחת לכל-בשר איש על-העדה**... אמר משה רבינו – למי הוא מתכוון **איש על-העדה**? **אומרים חז"ל במדרש** – אמר משה, הגיע הזמן למנות את ילדי לממשיכי הדרך שלי.

אם משה רבינו חשב שילדיו ראויים להמשיך את הדרך, סימן שהם מתאימים לזה מבחינה רוחנית .

הקב"ה אומר לו – הבנים שלך לא יהיו ממשיכי הדרך... אז מי יהיו ממשיכי הדרך יהושע בן-נון, שנאמר (משלי כז, יח) **נצר תאנה יאכל פריה ושמר אדניו יכבד** ... הוא ימשיך.

אמר משה רבינו – ואתה **הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי** ... ריבונו של עולם, אני הולך למנות את אהרון... ועל המקום, גם את בניו לממשיכי הדרך, איפה ההבטחה שלך **ונאספת אל עמיך גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך**???

אמר לו הקב"ה – אני לא מבין מה אתה רוצה... תורה היתה לי ונתתיה לך, מה אתה רוצה?!

שואל הכתב סופר – מה התשובה?

מה זה שבן-אדם אומר "אני רוצה שהבנים שלי ימשיכו בדרכי?!"

אני כהן... הבן שלי ממשיך בדרך שלי... לוקח את הבגדים וממשיך ככהונה .

אמר לו הקב"ה – זה סקטור מאוד מצומצם של כוהנים... אתה משה רבינו, כל עם ישראל ממשיך בתורה שאתה הבאת... תורה היתה לי ונתתיה לך!

אז כל מי שיושב ועוסק בתורה, זה נזקף לזכותו של משה רבינו!

אומרים חז"ל – **ברא, כרעא דאבוה** – הרגליים של הבן ממשיכים את האבא .

אמר הקב"ה למשה – אתה לא צריך את זה, למה?

מסיבה אחת פשוטה ... כיון שאתה קיבלת את התורה, ועצם זה שאתה מקבל התורה, כל תורה ותורה שנלמדת בעולם, נזקפת לזכותך! אם ככה, מה אתה בא בתלונות???

ואתה **הקרב אליך את אהרן אחיך** ... הרע לו למשה רבינו – "איפה הילדים שלי?" הילדים שלך?!

כל מיליוני היהודים, שגמרו השבוע מסכת יומא והתחילו מסכת סוכה, זה הכל שלך! זה הרגליים שלך! זה ה- **ברא כרעא דאבוה** שלך! אז מה חלשה דעתך?!

אומר הכתב סופר – עכשיו תבין, מה אמר משה רבינו, מה הרע לו ... ומה התשובה: שהוא קיבל משמים...

אומר הספר הפרינו, **לבעל קיצור שולחן ערוך** – איזה נס שלא מונו ילדיו של משה רבינו, כי אם התורה היתה ניתנת למשה רבינו בירושה, התורה היתה נשארת אך ורק לבניו של משה רבינו...

אין דבר כזה שישאל יהיה כהן, כי הכהונה ניתנת לאהרון ולבניו... אין דבר כזה, שמי שקיבל מלכות, זה עובר לבניו.

מי שסיים מסכת יומא השבוע יודע ... אומרת הגמרא – כתר כהונה לקח אהרון, וממשיך לבניו... כתר מלכות קיבל דוד המלך, וממשיך לבניו... כתר תורה, מונח וכל אחד ואחד יכל לבוא לקחת אותו, וללמוד תורה.

אומר ספר אפריון – זה מה שאומרים במשנה באבות (יב, ב) **רבי יוסי אומר, יהי ממון חברך חביב עליך כשליך**. והתקן עצמך ללמוד תורה, שאינה ירשה לך. וכל מעשיך יהיו לשם שמים... התורה היא לא בירושה, היא ניתנה במתנה... אם כך, כל אחד יכל לבוא וללמוד בה.

לאחר היסוד הנפלא הזה, הבנו מה אירע למשה רבינו ומה התיקון... רבתי, הפירוש הבא שנאמר אותו, הוא פירושו של הבעל זרע ברך, תלמידו של המגלה עמוקות, ר' ברוך ברכיה שפירא, והרעיון שלו מופיע בספר זרע ברך ... וכידוע לכולם, שכל נושא שהזרע ברך נוגע בו, הוא פשוט חורש את הנושא מכל כיון שהוא, ומגלה חידושים עצומים שלא שמעתם אודן מעולם...

הדברים שלו מאוד קשים לפיענוח, ולכן נאמר על קצה המזלג את היסוד שלו... אני אקדים הקדמה לדבריו, וברגע שנלמד את הדברים... לכאורה, הדברים יישמעו לנו בלתי הגיוניים בעליל ... אבל יש להם סימוכין, בדברי חז"ל בפרשת כי תשא.

פותר הזרע ברך ואומר כך – המנורה, כל הדברים שהיו בה, מכוונים כנגד חמישה חמשי תורה – במנורה יש כפתורים, יש פרחים, יש גביעים, יש גובה י"ח טפחים, יש שבעה קנים... הכל מכוון כנגד חמישה חמשי תורה בדקדוק.

כותב האר"י הקדוש – שבעת הקנים של המנורה, מכוונים כנגד שבעת התיבות של הפסוק הראשון, בפרשת בראשית... **בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ** – יש כאן שבעה תיבות, כנגד שבעת הקנים של המנורה .

במנורה, כותב האר"י הקדוש, ישנם אחד-עשר כפתורים... כנגד הפסוק הראשון בחומש שמות- ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו .

במנורה ישנם תשעה פרחים, כנגד הפסוק הראשון בחומש ויקרא – **ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר** . הגובה של המנורה, כותב האר"י הקדוש, י"ח טפחים.

כותב האר"י הקדוש – י"ח טפחים, הם לא י"ח טפחים מלאים... הגובה של המנורה הוא לא מטר שמונים ... הוא שבעה-עשר טפחים ועוד קצת... הקצת הזה, נחשב לטפח מלא... ישנם י"ז טפחים מלאים.

אומר האר"י הקדוש – בפסוק הראשון בחומש במדבר, תמצא י"ז תיבות . יש במנורה כ"ב גביעים, בכל אחד מששת הקנים, היה שלושה גביעים... $6 \times 3 = 18$ ... ובקנה המרכזי היה ארבע גביעים.

$18 + 4 = 22$.

כ"ב גביעים, הוא כנגד הפסוק הראשון {דברים א, א} **אלה הדברים אשר דבר משה** ...

יוצא, שכל הסימנים הנמצאים במנורה... כך כותב האר"י הקדוש... כך כותב הגאון מוילנה ועוד ... מכוונים כנגד התורה הקדושה .

בא רבינו בחיי {פרשת תרומה} וכותב – כ"ב הגביעים הנמצאים במנורה, הם כנגד כ"ב אותיות, שבהם ניתנה התורה.

אם אתם רוצים, תסתכלו גם ברקנטי שכותב – כ"ב הגביעים, הם כנגד פמליה של 22,000 מלאכי השרת, שליוו את הקב"ה, בשעת נתינת התורה.

בא החתם סופר ואומר – ששת הקנים שבמנורה, כנגד שישה סדרי משנה.

רבתי, יוצא שכל המנורה הזאת, על כל הדברים שבה- הכפתורים, הגביעים, הפרחים, הגובה... הכל מכוון לחמישה חומשי תורה .

אומרים חז"ל – כל השמן רומז לחכמת התורה ... זה קשור יותר לחנוכה, כפי שידוע לכולם ...

אומרת הגמרא {מסכת ברכות נז, א} – **הרואה שמן זית בחלום יצפה למאור תורה שנאמר** {שמות כז-כ} **ויקחו אליך שמן זית זך** .

{קהלת ח, א} **חכמת אדם תאיר פניו** – החכמה של האדם, מאירה לו על הפנים .

בא הספר זרע ברך וזורק פצצה:

משה רבינו שבר את הלוחות... הוא יורד מן ההר, שבוע הבא בע"ה נקרא את זה, פרשת כי תשא... הוא רואה שעם ישראל עושה עגל, הוא לוקח את הלוחות וזורק אותם.

שואל הזרע ברך שאלה עצומה ... כשקראתי אותה בפעם הראשונה קבלתי צמרמורת – מי התיר לך לשבור לוחות שלא שלך?

רש"י כותב בפסוק האחרון בתורה ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל.

לעיני כל ישראל. שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם, שנאמר ואשרם לעיניהם (דברים ט, יז), והסכימה דעת הקב"ה לדעתו, שנאמר אשר שברת (שמות לד, א), יישר כחך ששברת (שבת פז).

יישר כחך ששברת – תודה רבה ששברת את הלוחות.

בא הספר זרע ברך ושואל – מי התיר לך לשבור את הלוחות? זה לא שלך, מה אתה שובר?!

מביא הספר ראייה מפורשת מדברי מדרש.

אומר המדרש רבה {פרשת כי תשא מ"ו, א}:

ראה שאין לישראל עמדה... משה רבינו יורד ורואה את העגל, אמר תשמעו, עם ישראל לא יוצא מהחטא הזה... החטא הזה הוא לעד, אין יציאה ממנו... הלך משה וחבר נפשו עמהם... אמר משה כולם עשו את העגל, או שלא מיחו, היחיד שלא היה פה שעשו את העגל, זה אני. יוצא שאני היחיד שלא חטאתי, אלך להצטרף עמהם, גם אני בחבילה.

ושבר את הלוחות. ואמר להקדוש ברוך הוא הם חטאו שעשו את העגל ואני חטאתי ששברתי הלוחות... קל וחומר. אומר משה חטאתי ששברתי את הלוחות. כל הקל וחומר לא רלוונטי, תבקש רשות.

אם מוחל אתה להם אף לי מחל, שנאמר {שמות לב, לב} ועתה אם תשא חטאתם, כן לחטאתי מחל, ואם אין אתה מוחל להם אל תמחל לי, אלא {שמות לב, לב} מחני נא מספרך אשר כתבת.

אמר רבי אחא, לא זו משם עד שפנה חטייה שלהם משה רבינו לא זו מהמקום, עד שאמר לו הקב"ה שהוא מוחל לו על החטא שנאמר {שמות לב, טו} ויפן וירד משה.

כיון שפנה חטייה שלהם – כיון שמשמה רבינו הצליח להשיג כפרה על חטא העגל... אמר משה הרי היה לישראל מי שיבקש עליהם, אני מי יבקש עלי, התחיל מצטער על שבור הלוחות.

רבותי, עד כאן קטע ראשון במדרש.

הדבר הזה של שבירת הלוחות, הוא דבר לא מובן...

אומר רש"י - ישר כוח ששיברת...

שואל הזרע ברך - מי התיר לך לשבור את הלוחות?

הנה משה רבינו שבר את הלוחות, ואומר ריבוננו של עולם חטאתי!

איפה נתכפר משה רבינו, על שבירת הלוחות?

רבותי זה פרשת השבוע שלנו, שימו לב...

אומר הזרע ברך - ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך... הייתכן? למה ו החיבור?

תגיד אתה תצוה את בני ישראל... למה באף כלי, לא כתוב ואתה תצוה?

אומר הרמב"ן - ואתה תצוה כל שמן צריכים להביא אליך.

שואל הזרע ברך - למה צריכים להביא אליך?

כל כלי לא צריך להביא אליך... עצים למערכה, וחייטים ללחם, וכבשים לתמידים לא צריכים לבוא, רק השמן, מה יש?

אומר הספר זרע ברך - פשוט מאוד... אמר משה לפני הקב"ה – ריבוננו של

עולם, לעם ישראל השגת מחילה לחטא העגל... איך השגת מחילה?

{כה, ב} ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי {ג} ואת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת

אומרים חז"ל במדרש {תנחומא פרשת תרומה, אות ח} – יבא זהב שבמשכן ויכפר על זהב שנועשה בו את העגל.

יוצא, שהקב"ה נתן לעם ישראל כפרה על חטא העגל, לעשות משכן.

אומר משה – ריבוננו של עולם, לעם ישראל נתת כפרה, יעשו את המשכן ויכפרו על חטא העגל... אני ששברתי את הלוחות, מה תהיה כפרתי?

אמר לו הקב"ה – ואתה... הכפרה שלך... בפרשת תרומה, נאמרת כפרה לישראל על חטא העגל... משה רבינו הרי לא היה בחטא העגל... אם הוא לא היה בחטא העגל, אז הוא לא צריך כפרה בבניית המשכן... על מה הוא צריך כפרה? על שבירת הלוחות.

אמר לו הקב"ה – ואתה... אתה יודע מה תהיה כפרתך, על שבירת הלוחות?

תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתיב למאור להעלת נר תמיד... אתה מטפל במנורה, אתה עושה את המנורה, את השמן מביאים אליך, רק אתה מתעסק במנורה, למה?

אומר הזרע ברך – כי המנורה מכוננת, כנגד חמישה חמשי תורה... שבע הקנים,

כנגד הפסוק הראשון בבראשית, וההמשך הסברנו... הכ"ב גביעים, כנגד הפסוק הראשון בחומש דברים והתשע כנגד ויקרא... הי"א כנגד שמות... הי"ז כנגד במדבר... יוצא שכל דבר, מכוון כנגד חמישה חמשי תורה.

אמר לו הקב"ה – הם התכפרו במשכן, ובמה אתה מתכפר ששברת את הלוחות? ויקחו אליך שמן זית זך... אתה תיקח את השמן, ואתה תטפל במנורה... אתה תבנה את המנורה כתיקנה, על זה ששברת את הלוחות.

אתה תעשה את המנורה, שהיא כנגד תורה שבע"פ, כי עפ"י שנים עדים, יקום דבר...

כותב הכלי יקר – בפנים יש לך את הלוחות במ"ם וסמ"ך היו עומדים... בחוץ, יש לך את המנורה...

שבירת את הלוחות לעיני כל ישראל, אז מה תהיה הכפרה?

תהיה לך כפרה במנורה שאתה מתעסק איתה... יביאו אליך את השמן, ואתה תעסוק בה, זה יהיה הכפרה שלך.

לכן יש כאן ו החיבור... ואתה – הם התכפרו בפרשה הקודמת... בפרשת תרומה,

ואתה... מתי אתה מתכפר? ויקחו אליך שמן זית זך.

עכשיו אתה מבין, למה זה ויקחו אליך שמן זית זך?

אמרנו תביא את זה אחרי הבניה של המשכן...

אמר משה רבינו – הם התכפרו כבר, במה אני מתכפר?

אמר הקב"ה – רגע אחד... לפני שאני מצוה על הבגדים, בא נסגור את הענין עם משה רבינו... נגיד מה הכפרה שלו, במה הכפרה שלו?

ואתה תצוה את בני ישראל.

רבותי, לאחר הפצצה הנפלאה הזאת, בואו נלך עוד שלב אחד:

ראיתי לפני שנים... נראה לי שזה היה בספר חקרי לב שאומר... עכשיו תבין טוב מאוד... בפרשת תרומה, לא מופיע שמו של אהרן הכהן... בפרשת תצוה, לא

מופיע שמו של משה רבינו, למה?

בפרשת תרומה, זה היה הכפרה על חטא העגל, שעשה אהרן הכהן... לכן שמו לא מופיע.

בפרשת תצוה, על מה הכפרה?

על שבירת הלוחות, מי עשה?

משה רבינו, לכן שמו לא מופיע.

אומר הזרע ברך – עכשיו בא נלמד ביחד את המדרש...

אומר המדרש שמות רבה {פרשה לו, ד} – דבר אחר, ואתה הקרב אליך, הדא הוא דכתיב {תהלים קיט, צב} לולי תורתך שעשעי אז אבדתי בעניי, כשאמר הקדוש ברוך הוא למשה: ואתה הקרב אליך, הרע לו, אמר לו תורה היתה לי ונתתיה לך, לא מופיע.

היא אבדתי עולמי

שהקב"ה ראה שהרע למשה רבינו, היתה לו שאלה עצומה – תורה היתה לי ונתתיה לך, למה נתתי לך את התורה?

אומרת הגמרא {מסכת שבת פט, א} – וא"ר יהושע בן לוי בשעה שירד משה

מלפני הקב"ה בא שטן ואמר לפניו רבוננו של עולם תורה היכן היא אמר לו נתתיה לארץ הלך אצל ארץ אמר לה תורה היכן היא אמרה לו {איוב כח-כג} אלקים הבין

דרכה וגו' הלך אצל ים ואמר לו אין עמדי הלך אצל תהום א"ל אין בי שנאמר {איוב כח-יד} תהום אמר לא בי היא וים אמר אין עמדי אבדון ומות אמרו באונינו שמענו

שמעה חזו ואמר לפני הקב"ה רבש"ע חיפשתי בכל הארץ ולא מצאתיה אמר לו לך אצל בן עמרם

צריך להבין את המילה הזאת... מה זה לך אצל בן עמרם...

כולם יודעים, שמכנים משהו שלא בשם שלו... זה כינוי גנאי.

כשכלב רצה להשתיק את כולם, בשעה שהוא חזר מהמרגלים, ורצה להגיד

שהארץ הזאת טובה, מה הוא אמר?

וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם.

ראיתי פעם, באחד המפרשים על הגמרא בשבת, שאמר – לך אצל בן עמרם...

משה רבינו כבר לא נמצא כאן, הביטול של משה רבינו, הוא מחק את עצמו לגמרי.

והאיש משה ענו מאד מכל האדם – משה רבינו איננו כאן.

לך אצל בן עמרם – משה רבינו קיבל את התורה, כי הוא לא נמצא כאן... משה רבינו קיבל תורה מיסני... הוא האדם הנמוך ביותר, כמו הר סיני.

ממשיכה הגמרא ואומרת – הלך אצל משה אמר לו תורה שנתן לך הקב"ה היכן היא אמר לו וכי מה אני שנתן לי הקב"ה תורה א"ל הקב"ה למשה משה בדאי אתה

אמר לפניו רבוננו של עולם חמודה גנוזה יש לך שאתה משתעשע בה בכל יום אני אחזיק טובה לעצמי אמר לו הקב"ה למשה הואיל ומיעטת עצמך תקרא על שמך שנאמר {מלאכי ג-כב} זכרו תורת משה עבדי וגו'.

עד כאן דברי הגמרא.

שואל הזרע ברך – מה זאת אומרת השטן אומר תורה שנתן לך הקב"ה היכן

היא?! מה הוא לא ראה את משה רבינו, יורד עם שתי לוחות העדות?

הרי כולם ראו... דיברנו שבוע שעבר, ש שאלו מלאכי השרת – מה לילוד אישה ביננו?

לקבל את התורה בא. אז כולם היו שם, גם השטן.

מי נתן למשה רבינו את הקטורת?

השטן... אתה יודע שמשה רבינו לקח את הלוחות, אתה היית שם! אז למה אתה שואל, איפה התורה?

אומר הספר זרע ברך – לא זה הנידון... אז מה הנידון?

חוז מהתורה הקדושה, נתן הקב"ה למשה רבינו גם פלפולה של תורה, גם הלכה של תורה, גם אגדתה של תורה, הכל הקב"ה נתן למשה רבינו.

נתן לו זה למשה רבינו, אז השטן שואל "איפה זה?"

נתן לו את הלוחות, אבל פלפולה של תורה לא נמצא כאן כבר, אגדה של תורה – לא נמצא כאן, פסק של תורה – לא נמצא כאן.

אמר הקב"ה – נתתי את זה למשה רבינו בגלל הענווה.

אם ככה, אומר הספר זרע ברך – אמר הקב"ה, הרע לו למשה רבינו? אתה רע לך, שאהרון אחיך התמנה?

איך יכל להיות, אדם שקיבל את התורה בגלל הענווה שלו, נהיה לו רע שאחיו קיבל תפקיד, זה מתאים לאדם שהוא עניו? איפה זה מסתדר עם הענווה שלו?!

אומר הספר זרע ברך, אני יגיד לך מה קרה כאן – משה רבינו ידע, שהתפקיד

מגיע לאהרון הכהן... משה רבינו חשש כאן מדבר אחר... משה רבינו חשש, שממה שהקב"ה אמר לאהרון הכהן – ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך, היות ושני

הפסוקים הראשונים בתחילת הפרשה, עוסקים בכפרת משה רבינו, על מה שהוא שבר את הלוחות ואתה תצוה את בני ישראל – אתה שברת את הלוחות... התקנה שלך, שתתעסק בענין המנורה... ומיד אחרי שהוא גומר את זה... אומר לו

ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך .

אומר משה רבינו - למה זה מופיע כאן ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך? פירוש הדבר, שהקב"ה אומר - אתה גם נתתן גם את זה, וגם לא תהיה כהן. זאת אומרת, חלק מהכפרה של משה רבינו על שבירת הלוחות, זה א' כל, שהוא התעסק במנורה, וגם שהוא לא יהיה כהן. הראה לו משה רבינו, שזה העונש שהוא קיבל. אמר לו הקב"ה - עונש? על איזה עונש אתה מדבר? ישר כחך ששיברת! עונש? שכר אני נותן לך, ששיברת!

תורה היתה לי ונתתיה לך - זה השכר שקיבלת!

איפה השכר?

אומר הזרע ברך, בא נקרא עוד קטע במדרש:

ברגע ששבר משה את הלוחות, אמר לו הקב"ה - ואמר לו הקדוש ברוך הוא אל תצטער בלוחות הראשונות, שלא היו אלא עשרת הדברות לבד, ובלוחות השניים אני נותן לך שיהא בהם הלכות מדרש ואגדות, הדא הוא דכתיב: ויגד לך תעלמות חכמה כי כפלים לתושיה, ולא עוד, אלא שאתה מבשר שמחלתי לך על חטיה שלך, שנאמר (איוב יא, ו) ודע כי ישא לך אלוה מעונך.

אמר הקב"ה - אתה אומר עונש?!

ואתה הקרב אליך ... הרע לו למשה רבינו על העונש ... איזה עונש?!

שכר אני נותן לך! ... אני נותן לך פלפולה של תורה, אגדות, הלכות, אתה מקבל הלוחות יהיו שלך ... ישר כחך ששיברת!

אז משה רבינו, מצד אחד צריך כפרה על זה שהוא שבר בלי רשות, ועל זה הוא אומר לו - ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך - תטפל במנורה... זה יהיה כפרה.

אמר משה רבינו - אולי בגלל זה, הוא לא נתן לי כהונה?!

מה פתאום... אתה תקבל את הכהונה, תקבל את מה שמגיע לך ... הכל בסדר גמור.

אבל מה, אומר לו הקב"ה - תקבל תוספת, בלוחות השניות!

אם ככה, נוכל להבין, מהו ואתה תצוה ולמה זה נכנס כאן, בצמוד לפרשת

תרומה:

לאחר כל הדברים שאמרנו, רבותי, באו נשכח את הכל ונגיע לדובדבן ... שימו לב לרעיון נפלא, שמצאתי בספר אור גדליה, הוא אומר - ראיתי את זה באיזה ספר, ואיני זוכר איפה ראיתי.

אני מצאתי בס"ד, את הספר שעליו דיבר האור גדליה, הוא נקרא תכלת מרדכי, של המהרש"ם מבערזאן - ר' שלום מרדכי הכהן שברון, הסבא של הרב שלום שברון הידוע .

אומר המהרש"ם מבערזאן... הוא מביא נוסח קצת אחר מהמדרש שכתוב

אצלנו, אבל זה לא משנה, אפשר להשתמש עם אותו נוסח:

כתוב במדרש - כשאמר הקדוש ברוך הוא למשה: ואתה הקרב אליך, הרע לו, אמר לו תורה היתה לי ונתתיה לך, שאלולי היא אבדתי עולמי הנוסח שמביא המהרש"ם מבערזאן, הוא נוסח קצת שונה - הרע לו למשה רבינו בעיני - מה הני"מ אם זה בעיני או לא?

אומר הספר תכלת מרדכי, מביא אותו הספר אור גדליה, ברעיון נפלא ביותר:

חס וחלילה! להעלות על הדעת, שהרע לו למשה רבינו ... הרע לו למשה

רבינו, שאהרון אחיו התמנה להיות כהן?!

מה הרע לו?

משה רבינו לפני שמונה פרשיות, קראנו בתורה, בפרשת שמות - שלח נא ביד

תשלח ... אני לא הולך... אני לא הולך לפגוע באח שלי .

משה רבינו לא הולך לפגוע באח שלו ... וחז"ל אומרים מי יתנך כאח לי - אין

אחים כאלה בבריאה, כמשה ואהרן .

אומרים חז"ל {תהילים קלא, ב} - זקן אהרן שירד על פי מדותיו - בשעה שמשחו

את אהרן, משה רבינו היה ביחד איתו, כאילו שמשחו אותו .

משה ואהרון כאלה אחים, הרע לו למשה רבינו, למנות את אח שלו, הגדול

ממנו... אתה יכל להאמין לדבר כזה?!

אומר הספר תכלת מרדכי, מביא אותו הספר אור גדליה:

חס וחלילה!

אומר משה רבינו להקב"ה - ריבונו של עולם, אני רוצה לשאול שאלה ... אתה

מוכן להסביר לי, למה אני צריך לקרב את אח שלי? למה אני?

כשנלית אלי בסנה ... בפרשת שמות, שלחת משה למנות אותי? נלית אלי

בסנה ואמרת לי - משה, אתה הולך להיות הגואל של ישראל.

לא שלחת משה, אתה באת, ואמרת לי "אתה תהיה הגואל".

אומרים חז"ל, ששם בפרשת שמות, אמר לו הקב"ה ... אחרי שבעה ימים

שהקב"ה מנהל עם משה רבינו משא ומתן - {ד, יד} הלא אהרן אחיך הלי ידעתי

כי-דבר ידבר הוא וגם הנה-הוא יצא לקראתך וראך ושמת בלבך - אתה היית אמור

להיות כהן, והכהונה תעבור לאהרן אחיך ...

משה רבינו יודע שהוא לא יהיה כהן, הוא יהיה המנהיג ולא יהיה כהן ... כהן יהיה

אח שלו .

אז מה זה - הרע לו למשה רבינו?

אומר הספר תכלת מרדכי - אמר משה רבינו - ריבונו של עולם, תרשה לי

לשאול שאלה, למה אני האח הקטן של אהרון הכהן, צריך לגשת אליו ולמנות

אותו, למה לבזות את אח שלי? ריבונו של עולם, אתה לא יכל לבוא ולמנות

אותו? למה אתה אומר לי ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך? תקרב אותו לבד!

תקרא לאהרון ותגיד לו - אהרון, אחיך מנהיג ואתה כהן, למה אני צריך לעשות את זה?

הרע לו למשה רבינו, שהוא שוב פעם צריך לפגוע באח שלו .

"אני הולך לפגוע באח שלי? אני? לא הולך!"

אמר לו הקב"ה - תורה היתה לי ונתתיה לך... דיברנו בשבוע שעבר ויקחו לי

תרומה... אומרים חז"ל ויקחו לי? היה צריך לומר ויתנו לי ... מה זה ויקחו?

אמר הקב"ה - נתתי לכם את התורה... נמכרתי עמה!!!

אמר הקב"ה - מה אתה רוצה, קיבלתם את התורה - לקחתם אותי איתה... אם

לקחתם אותי איתה, כשאתה, עמוד התורה מדבר, אז מי מדבר?

הקב"ה מדבר.

אחרי שנתתי את התורה, אני בתוך התורה... איפה נמצאת התורה?

אצלך!

אומר הקב"ה - רצייתי לגלות כאן את הכלל, שתורה היא הממנה... ותורה היא

הממנה... ותורה היא הממנה, שנאמר מכרתי לכם תורת, כביכול נמכרתי עמה.

אז מה אתה אומר, משה רבינו, שאני פוגע באהרון אחיך?

אם התורה לא היתה ניתנת, כמו שהיה שמייתני אותך... אז אני ניגלה אליך

בסנה, ואני אומר לך ...

אם עדיין לא היית נותן את התורה... אז אני ניגלה לאהרון ואתה לא

כהן!

אחרי שנתתי את התורה, אז עתה, נמכרתי עמה... כשאתה ממנה בכוח התורה,

זה אני ממנה!

למדנו מכאן מה פירוש הדבר ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ... הרע לו למשה,

שיש כאן פגיעה...

אמר הקב"ה - אין כאן שום פגיעה ... כשאתה ממנה, התורה ממנה ואני ממנה ...

הכל הוא אותו אחד.

אם ככה, בס"ד נוכל להבין, את מה שכותב האור החיים הקדוש, ובזה בע"ה

נסיים:

כותב האור חיים הקדוש {כו, ב} - ובדרך רמז יתבאר הכתוב על דרך מאמר

הובא בספר זוהר חדש (בראשית ח') כי ד' גליות של ישראל כל אחד מהם נגאלו

ממנו בזכות אחד, גלות הראשון נגאלו בזכות אברהם אבינו עליו שלום, ב'

נגאלו בזכות יצחק, ג' בזכות יעקב, והד' תלוי בזכות משה ולזה נתאר הגלות כי

כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצות אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן

התורה.

(ברוך שאמר)

ועשו בגדי קודש

ופרש"י 'זהם יקחו - אותם חכמי לב שיעשו הבגדים יקבלו מן המתנדבים את

הזהב ואת התכלת לעשות מהן את הבגדים'.

וצריך להבין מה נשתנו בגדי הכהונה שהוסיף הכתוב לתאר איך שחכמי לב יקחו

את הזהב וכו' כדי לעשות את הבגדים, שלא נכתב כן בקרשים וביריעות ובשלחן

ובמנורה ושאר כלי הקודש.

ובאבן עזרא כתב 'זהם יקחו - נאמנים הם' ופירש הרמב"ן את דבריו שלא יבואו

לעשות חשבון עם חכמי הלב כמה לקחתם וכמה עלה לכם וכמה העודף, וכמו

שכתוב בהפטרות פ' שקלים 'כי באמונה הם עושים'. ובה מיושב שבאמת היה

חילוק בין בגדי הקודש לשאר מלאכת המשכן וכליו, שבמלאכת המשכן וכליו לא

לקחו חכמי הלב מהמתנדבים עצמם, אלא שהיו ממונים שמנו וספרו את כל הזהב

ושקלו אותם, ואח"כ נתנום לחכמי הלב, וא"כ היו צריכים ליטול במדה ובמשקל

כמה זהב שהיה צריך לארון ולשלחן וכו', וא"כ החזירו ובדקו אם השיבו העודף,

אבל בגדי הכהונה ניתנו ישיר לאומנים ולא עשו עמהם שום חשבון.

ובספורנו פירש 'זהם יקחו את הזהב', שיש עבודה מיוחדת לחכמי לב בלקיחת

הזהב מהמתנדבים, 'וכמו שיכונו בעת העשייה כן יכונו כשיקחו את הזהב וכו'.

ועדיין צריכים אנו למודעי מדוע נתייחסה העבודה הזו דוקא בבגדי הכהונה.

הרי ששמונת הבגדים מכפרים על החטאים והעונות, לעומת הארון השלחן

והמנורה והמזבחות שהם משפיעים השפעות טובות על העולם, הכלים עצמם

אינם מכפרים רק הקרבנות והקטורת שמקריבין על המזבחות, הם אלה

שמכפרים. אבל הבגדי כהונה הם עצמם מכפרים. כמבואר בגמ' ערכין טז 'מה

קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין; כתונת מכפרת על שפיכות דמים דכתיב

ויטבלו את הכתנת בדם; מכנסים מכפרים על גילוי עריות דכתיב ועשה להם מכנסי

בד לכסות בשר ערוה; מצנפת מכפרת על גסי הרוח כדרבי חנינא דא"ר חנינא יבא

דבר שבגובה ויכפר על מעשה גובה; אבנט מכפרת על הרהור הלב אהיכא דאיתיה

(דכתיב והיה על לב אהרן); חושן מכפר על הדין דכתיב ועשית חושן משפט;

אפוד מכפר על עבודה זרה דכתיב אין אפוד ותרפים; מעיל מכפר על לשון הרע

אמר הקדוש ברוך הוא יבא דבר שבקול ויכפר על מעשה הקול; ציץ מכפר על

מעשה עזי פנים'. ולבד מזאת מכפר הציץ על עון הקדשים, להשלים כל החסרונות

שיש בכפרת הקרבנות, למשל כשאתם הביא קרבן חטאת בטומאה, הציץ מרצה

עליו.

והנה הקרבנות צריכים כוונת לשמה, לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם אישים

וכו' וכו', ומה קרבנות כך, בגדי כהונה על אחת כמה וכמה, שהם מכפרין בעצם

מציאותם, ולכן צוה משה רבינו שצריך כוונות מיוחדות בעשייתן; 'זהם יקחו את

הזהב' וכמו שכתב רש"י שיקחו אותם מהמתנדבים בעצמם, וכמבואר בספורנו

שיהיה להם כונה מיוחדת בעצם הלקיחה, כשם שהמקדיש קרבן צריך כונה

מיוחדת להקדישו, ובכך הוא יוצא מחולק לקודש, אך צריך כונה מיוחדת בלקיחת

הזהב לבגדי הכהונה, וזאת בעבור עוצם מעלתם המופלגת שהם מכפרים על

ופנימיות הדברים מבואר בדברי האריז"ל, כי לכאן איך אפשר לומר שהאפוד מכפר על עבודה זרה, והרי יש קרבנות שמכפרין על השוגגים, והאם נאמר שמכיון שהיו בגדי כהונה שוב אין צריכין להביא כפרה אחרת על אלו העונות? וגילה האריז"ל שד' בגדי כהן הדיוט בסוד ד' אותיות שם הויה ב"ה, וח' בגדי כהן גדול הם ד' אותיות הויה משולבים עם ד' אותיות שם אדני, ובזכותן הכה"ג מעלה את האדם למדרגת אדה"י קודם החטא שלא היה לו כתנות עור אלא כתנות אור, שאין לנו השגה בזה כלל.

וכנודע מה שכתבו בזה בשו"ת נוב"י ובח"ס שהתיקונים על העבירות הם מלבד מצות התשובה, התשובה מכפרת על החטא, אבל לבד מצאת צריך להשיב את האדם למצבו הראשון כמו שהיה קודם החטא. וכתב האריז"ל שזהו פעולת הבגדי כהונה כדי להשיב את האדם כמצבו הראשון שקודם החטא.

ובספה"ק "אשר התורה" לבע"מ הצמח צדק ז"ע כתב ע"פ מה שכתוב בגמ' יומא שבסוף תקופת בית שני היו מוכרים את הכהונה גדולה עבור בצע ממון, והרבה כהנים לא הוציאו שנתם, וא"כ צ"ע איך זכו אנשים כאלה להשלים את העבודה דיוה"כ, והרי נכנסו בשלום ויצאו בשלום, אף שהיו במקום אש להבת שלהבת.

וביאר הצמח צדק שבזכות שהיו לובשים את הבגדים של הכה"ג, היו בבת אחת מתעלים ממקומם הנמוך וזכו לעלות לדרגת צדיק מופלג מאד, כמו מעלית שיכולה להעלות את האדם בדקה אחת מאה קומות בלי שום יגיעה. אף שבסדר הרגיל היה צריך לעלות הרבה זמן מדרגות של מאה קומות. נתאר לעצמנו בדור שלנו, מה עושה יהודי שהוא עם קרבנו לבית המקדש, ומוצא את הכהן מהשכונה שלו, שיש לו מכשר מפותק, איך יביא קרבנו ויתננה לידו? התשובה היא, כי כדי להיות כהן משרת בבית ה' לא היה צריך לדעת כל עץ חיים בעל פה, מה שצריך הוא שיהיה זרע כשר בן אחר בן מאהרן הכהן, וגוף שלם בלי מום, ועושים גורל שיהיה בפיסות, כאן עומדים החפץ חיים והמהרש"ם, וכאן עומדים אברכים פשוטים בני גילנו שאנו מכירים אותם מהשכונה, ובשבת אינו לובש פוזמקאין לבנים... דבר כזה לא היה מתיישב על לבנו. אבל הקב"ה צוה להלביש את הכהנים בבגדי כהונה. שם הכל משתווים כאחד, כל אחד משאיר את הכובע הרבני שלו או הכיפה הפיצפונת שלו בלשכת המלביש, והכל לובשים בגדי כהונה שווים, וזה מעלה את האדם למקום עליון שהוא למעלה לגמרי ממדרגתו.

וביאר הצמח צדק שזהו הטעם שאלו הכהנים גדולים שלא היו ראויים לכך, לא הוציאו שנתן, משום שאין להם כלים להליל את האור הנורא והעליון שהשפיעו עליו הבגדי כהונה. וזהו חזו"ל 'בגדיהם עליהם כהונתם עליהם, אין בגדיהם עליהם, אין כהונתם עליהם', כי הבגדי כהונה הם עושים אותו להיות ראוי לשרת לפני ה', ולא מסתכלים עליו בעצמו אם הוא ראוי לכך או לאו, כי הבגדים מעלים אותו למצב של אדם הראשון קודם החטא.

כי יש שני דרכים בעולם, דרך יושר ודרך עיגולים, בדרך הישר יש משפט וסדר, מדרגות גדולות ומדרגות אמצעיות ומדרגות שפלות ונמוכות, לא הרי זה כהרי זה, אבל בעולם העיגולים, הכל אחד, אין תחילה ואין סוף, אין מעלה ואין מטה, ביום ההוא יבוקש עון ישראל ואיננו, בסוד הידיעה שלמעלה מהבחינה. ולשם מעלים הבגדים את הכהן הלובשם, ועי"ז יש לו לכהן כח לכפר על עון ישראל המביא את הקרבן, אע"פ שאותו ישראל גדול ממנו פי כמה וכמה בתורה ומצוות ומעשים טובים.

וכן כתב הרמב"ם בהל' כלי המקדש שהיה הכה"ג צריך לבא לפנות בוקר לבית המקדש וללבוש את ח' בגדיו של כה"ג, ולהכנס ללשכה שלו ולשבת עד אחר תמיד של בין הערביים, אינו עושה מאומה רק זאת, שבגדי כהונה מלובשים עליו, ועי"ז נמשכים רחמים גדולים ומתכפרים עונות ופשעים, לא כקרבן שמכפר על החטא לקנח את הרע, אלא להשפיע טוב להחזיר את האדם כמצבו הראשון קודם החטא.

ב'קול אריה' האריך בענין הנ"ל שהיה צריך כוונה מיוחדת בעשיית הבגדים, וכתב שהכהנים היו מתעלים בזכות הבגדי כהונה למדרגת רוח הקודש, והיו יכולים להירחיק ברוח קדשם את המחשבות שהיה לו לחכם הלב כשהכין את הבגד.

וכעין זה נודע שרבינו הט"ז האריך ימים ושנים יותר מתשעים שנה, והוא היה זקן הדור באותה תקופה שש"ץ ימ"ש נתפרסם בטורקה ובארץ ישראל, ושלה הט"ז שני בנים שיסעו ללמוד עמו לתהות על קנקנו, והוא דיבר עמהם בבקאות גדולה בנגלה ונסתר, והתפעלו מאד מגדולתו, והם סיפרו לש"ץ ימ"ש שאביהם הזקן רבינו הט"ז צריך רפואה, ושלה לו כתונת שילבשנו ויתרפא, כי הוא הכניס כח של רפואה באותה כתונת. כשקיבל הט"ז את הכתונת, הלך תחילה לכתובל במקומו ואח"כ תפס את המלבוש ואמר 'טמא טמא' היינו שהרגיש באותו הבגד את המחשבות הטמאות של אותו טמא. ואח"כ כבר סיפרו לו עוד שראו אותו שוכב על מטתו פרקדן, וזה היה לו לסימן ברור שאינו מכלל ישראל קדושים.

וזה שכתוב בבגדי כהונה שהיה צריך כונה מיוחדת בשעת עשייתו, היו מזהירים את חכמי הלב שאהרן הכהן עתיד ללבוש את אלו הבגדים, והוא הרי ירגיש את המחשבות שלהם, אם יהיה להם פניה כלשהו לא יוכל ללבוש, כמעשה דהרבי מלובלין ז"ע שלא היה יכול לשכב על המיטה כי הנגר בנה את המיטה בימי בין המצרים והעצבות שלו הפריע לאותו צדיק לשכב על אותה המיטה. כך אם יהיה לאותו חכם לב פניה ומחשבה של התפארות שהוא הצליח לתפור מעיל יפה וכדו', שוב לא יוכל הכה"ג לעשות עבודתו. ולכן כתוב בכל בגד ובגד 'כאשר צוה ה' את משה', שהיה שם מחשבות אלקות בלבד.

אי' במדרש בפרשה זו: [שמות רבה - פרשה לח פסקה ה] 'וכן אתה מוצא באהרן מה כתיב (מלאכי ב) תורת אמת היתה בפיהו מה אמר הקב"ה למשה ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת וכל אלו בזכות התורה שהיה

יגע בה הוי כבוד חכמים ינחלו'. ולכאן צ"ע שאם באו הבגדי כבוד לכבוד התורה, מדוע לא ניתנו למשה רבינו שהוא שורש התורה בעולם? וכבר הזכרנו במ"א שיש במאמר בזה"ק שהיה במדבר שני ישיבות, ישיבת משה רבינו וישיבת אהרן הכהן, [והנצי"ב האריך הרבה בענין זה] בכל אחד מהם למדו באופן אחר, כאן בעינין כאן בבקיות.

והכלל שהיה אהרן הכהן יגע בתורה ומלמד תורה לרבים, ולכן זכה לבגדי הכהונה, לכבוד התורה ולתפארתה. ונודע שמי שלובש בגדים שאינם שייכים אליו, הרי הוא כחוכא ואטלולא, שהרי זה הטעם שלובשים בפורים בגדים של רבנים או מלכים, שמי שלובש בגד שאינו ראוי לו, אין זה לכבודו ולתפארתו, אלא לצחוקו ושמחת הקהל. הכבוד שבבגדים הוא דבר פנימי מאד בנפש האדם הלובשם. ובגמ' אמרו 'מפני מה תלמידי חכמים שבבבל מצויינים מפני שאינם בני תורה', ופי' מהרש"א ש'מפני שאין להם פנימיות, נתגלה בהם הדבר רק בלבוש חיצוני, ובאמת זהו חוכא ואטלולא כי הוא לובש אצטלא דרבנן ומדברים איתו בדבר הלכה או עבודת ה', והוא מגמגם ולא ידע מה להשיב. כאחשוורוש שלבש בגדי כהונה ולמדוהו חז"ל מפסוק 'בהראותו את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו', כי הבגד עניינו כבוד ותפארת. וכתוב בנביא 'לא ילבוש אדרת שער למען כחש', שיש שאדם לובש פעלץ של אדמו"ר ורב, ואם אינו ראוי לכך, הוא מכחש ומגחך. ואולי בימינו זה כבר מוכבד ללבוש בגד שאינו מתאים לפי דרגתו הנמוך, שכורת ולא מין, א גאנץ יאהר פורים.

נחזור לדברי המדרש שכל מה שזכה אהרן הכהן לבגדי כהונה הוא משום שהיה יגע בתורה. כי הת"ח צריך ללבוש בגדי כבוד ותפארת. וכמ"ש הרמב"ם בהל' דעות שהלבושים של ת"ח שונים משאר לבושים, וצריך להזהר בכבודם. והעיקר הוא הכבוד הפנימי שיש בנפש הת"ח, כי התוה"ק נקראת כבוד, כבוד חכמים ינחלו, ואין כבוד אלא תורה. ונמצא שבשעה שמכבדים את הכהן הוא בעבור התורה שבו. ואע"פ שנתבאר בשיעור הקודם שגם הכהנים שאינם ראויים כלל, נתעלים ונתרוממים ע"י בגדי הכהונה שהם לובשים, מבואר בזה"ק דבר נפלא, שבכל עת שאתה מכבד את הכהן הלובש בגדי כהונה, הכונה היא לכבד את התורה הק' של אהרן הכהן זקנו! כי כל הבגדים שהנכדים לובשים עד סוף כל הדורות, הם לכבוד התורה שלמד אהרן הכהן. וא"כ יש מקור לאדמו"ר ולרב שאינו ראוי לאצטלא זו, ללבוש פעלצין לכבוד התורה של זקנו זכותו יגן עליו, וא"כ צריך להזהר שלא להכליל בבחינת 'למען כחש' שיכריז שהוא לובש את האדרת שער בזכות זקנו ולא בזכות עצמו. ובאמת שכבר נפסק כן בשו"ע שהרבנות עוברת בירושה אע"פ שאין הבן ממלא מקום אביו בשלימות, אבל צריך שיהיה ירא ושלם ות"ח, גם כשיש איש אחר שממלא מקום אביו בשלימות יתירה, הבן קודם לו.

עוד בעניין בגדי הכהונה:
אי' בגמ' שבת דף לא': 'שוב מעשה בנכרי אחד שהיה עובר אחורי בית המדרש ושמע קול סופר שהיה אומר ואלה הבגדים אשר יעשו חושן ואפוד אמרו הללו למי אמרו לו לכהן גדול אמרו אותו נכרי בעצמו אשר ואתגיייר שבביל שישמינו כהן גדול, בא לפני שמאי אמר ליה גייריני על מנת שתשימיני כהן גדול, דחפו באמת הבנין שבידו, בא לפני הלל גייריה אמר לו כלום מעמידין מלך אלא מי שידוע טכסיסי מלכות לך למוד טכסיסי מלכות הלך וקרא כיון שהגיע והזר הקרב יומת אמר ליה מקרא זה על מי נאמר אמר לו אפילו על דוד מלך ישראל, נשא אותו גר קל וחומר בעצמו ומה ישראל שנקראו בניו למקום ומתוך אהבה שאהבם קרא להם בני בכורי ישראל כתיב עליהם והזר הקרב יומת, גר הקל שבא במקלו ובתרמילו על אחת כמה וכמה, בא לפני שמאי אמר לו כלום ראוי אני להיות כהן גדול והלא כתיב בתורה והזר הקרב יומת, בא לפני הלל אמר לו ענותן הלל ינחו לך ברכות על ראשך שהקרבתי תחת כנפי השכינה'. והקשה בכלי יקר 'וכי היה כל כך שוטה שרצה להתגיייר בעבור לבישת בגדים אלו? ועוד וכי רימזו הלל בתחילה כשיגידו? אלא ודאי ששמע קול סופרים מקריין ואלה הבגדים אשר יעשו עם פירוש כוונתם על מה הם מכפרים וידע הגר בעצמו שהוא עבר על כל אלו בגיותו, והוא צריך לכל הכפרות האלו.'

כי מבואר בגמ' יבמות דף מח, מפני מה גרים מעונים בעוה"ז, מפני שאיחרו להכנס תחת כנפי השכינה. ומבואר בראשונים שגם לאחר שהכיר באמת, עדיין נתעכב מלהתגיייר, ולכן יש לו יסורים. ולכן אמר אותו הגר איך אתגיייר והרי איני רוצה להיות מעונה, אך כששמע בגמ' ערכין שבגדי כהונה מכפרין על גסות הרוח ועל עריות וכו', אמר גייריני על מנת שלא יהיו לי יסורים, כי זכות שמונה בגדים יכפרו עלי. שמאי דחפו, והלל קרבו, קודם התגיייר. ואחר שלמד הרבה ושמע שזה נאמר אפילו דוד מלך ישראל 'הזר הקרב', הסביר לו הלל, אל תדאג, כי ע"י שאתה לומד תורת בגדי הכהונה, מעלה עליך הכתוב שזכותם יעמוד לך, כי גם דוד המלך זוכה לאור בגדי כהונה, עם בית המקדש ובלי בית המקדש. ונמצא שבאמת אם סיבת התגיירותו על מנת קדושת בגדי כהונה, אכן יזכה לקדושתו וכפרתו ע"י לימוד פרשת תצוה. הפלא ופלא. וכדברי העקדת יצחק הנ"ל.

והוסיף ה'כלי יקר': 'ונראה שזה היתה גם כוונת אחשוורוש שנתלבש בבגדי כהונה כמו שלמדו במסכת מגילה (יב.) בג"ש נאמר כאן תפארת גדולתו ונאמר

להלן לכבוד ולתפארת. מה להלן בגדי כהונה אף כאן בגדי כהונה, כי גם הוא טעה בזה לומר שלבישתם יהיה לו לכפרה על כל שמנה ראשי עבירות אלו. ונוכל עוד ליישב בזה מה שדרשו רז"ל מסכת מגילה (יב ע"ב) על פסוק והקורבן אליו כרשנא שתר אדמתא וגו' (אסתר א יד) אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה כלום הקריבו לפניך פרים בני שנה ושתי תורים על מזבח אדמה. ותרשיש, כלום שמשו לפניך בבגדי כהונה שיש בהם תרשיש שהם וישפה. מרס מרסנא, כלום מרסו לפניך בדם ובמנחות כו', [והקשו המפרשים איזה סנגוריה יש בזה, והרי זה שבעים שנה שלא הקריבו כל אלו, כי נחרב הבית הראשון? אלא שהם לומדים בתורת הקרבנות ומעלה עליהם הכתוב כאילו

הגרמ"י רייזמן – תשפ"ב)

בדרך הדרוש

נחרת בשמיר והיתה אבן עתיקה, ולכן ביקש על זה שכר כ"כ גדול. והנה הרי צורת הקקת האותיות היה שש אותיות על כל אחד מהאבנים, והוסיפו אות אחת או יותר על כל אבן משום שכר השני, לדוגמא ראובן שיש בו חמש אותיות הוסיפו לו אות ש' משמעון וכן הלאה חוץ "מבנימין" שיש לו ששה אותיות משמעון העצמי נמצא שלא יתכן שמצאו אבן שהיה נחרת על ידי השמיר בשם "ראובן ש" שהרי מדוע יעשו כן, ולא היה אלא בשם בנימין שהוא שם המצוי בלא הוספות, ולכן ביקש שכר כ"כ הרבה ומוכן היטב למה אמרו של בנימין היתה. (פניני קדם) והאבנים (כ"ח, כ"א). וביומא (ע"ג ע"ב) אמר ריש לקיש כל האותיות א"ב על אפוד, ומקשה הא לא כתיב צ', ומשני

אברהם יצחק ויעקב כתב שם, והוא לא כתיב ט' ומשני שבטי ישורון כתיב. והקשו מפרשים למה לא הקשה ברישא מט' שקדם לצ', ותרצו עפ"י מדרש והאבנים חד אמר שמות אבנים עצמן על אודם כתיב אודם ראובן וכו', וחד אמר דכתיב שמות אבות אברהם יצחק ויעקב ודרוש אבות אב וכו', וגם אבות יכונה בשם אבנים רועה אבן ישראל (בראשית מ"ט, כ"ד).

ואתי שמיר דקודם לא יכול להקשות מט' די"ל דסובר שמות אבנים היה כותב וכתוב ט' בפטדה, ופריך מצ' ותרין שכתוב אברהם יצחק ויעקב, וכיון דדרשו האבנים על אבות א"ב נחסר ט' ומשני שבטי ישורון: (פרדס יוסף)

והאבנים תהיון על שמות בני ישראל (כח כא) בגמ' קידושין מבואר שפעם אחת נאבד אבן מהאפוד והיה כיו"ב אצל דמא בן נתניה ודרש על זה סכום כביר ושילמו לו ישראל ומבואר שאותו אבן היה של בנימין שהוא מסוג אבני ישפה. ולכאורה מנין שהיה של בנימין ביאר בספר פרי הלולים שלכאורה הרי אבן ישפה הוא בנמצא, והאיך יתכן לבקש סכום כ"כ גדול עבורו. אלא למעשה צ"ע מה יעשו עם האבן, הרי אי אפשר לחרוט עליו אותיות בנימין, שהרי הוצרכו לשמיר ובזמן זה כבר לא היה השמיר שיהרוט האותיות.

אלא בהכרח שלדמא בן נתניה שהיה סוחר אבנים היה לו אבן קדומה כזאת שהיה שייך לאחד בשם בנימין ובזמנו היה

הלכה למעשה

בענייני הפרשה והזמן

הלכות נערכו ע"י בעל 'חוקי חיים' ונמסרו ע"י 'חדר הוראה' ירושלים עיה"ק

ורוצה ליתן אבל לא גמר על סכום, לא נתחייב ע"י מחשבתו ליתן (מ"ר בשו"ת קנה בשם ח"ב סי' ק"י אות ב').

אם המסירת מודעה' מבטל נדרי צדקה

כט. נדר בפירוש. אם נדר בפירוש ובשעה שנדר זכר את המסירת מודעה שמסר בערב ר"ה לבטל את הנדרים שעתיד לידור, ואפ"ה נדר, הנדר קיים שהרי נדרו מבטל מסירת המודעה (שו"ע י"ד סי' ר"א ס"א).

ל. ואם כשאמר הנדר לא זכר התנאי כלל, נחלקו הפוסקים אם נדרו קיים, י"א שהמסירת מודעה של ערב ר"ה מועיל לבטל נדרו (רוב הפוסקים וסתמית השו"ע שם), וי"א שאין התנאי של מסירת מודעה מבטל נדרו ונדרו קיים (י"א הובא בשו"ע שם), והמחבר מסיק שיש לחוש לדבריהם (שם).

לא. ואם עשה נדר, ולא זכר התנאי של מסירת מודעה, ובתוך כדי דיבור מעשיית הנדר זכר המסירת מודעה שעשה, ובלבו אומר שסומך על התנאי, אז לכו"ע מועיל התנאי לבטל הנדר ואין נדרו קיים (שו"ע שם), אבל אם נזכר רק אחר כדי דיבור, שוב לא מועיל המסירת מודעה לבטל הנדר, ולפ"ז כל היתרון של מסירת מודעה הוא לענין שאין צריך להוציא ביטול הנדר תוך כדי דיבור בפיו אלא יכול לסמוך על ביטולו מכח המסירת מודעה, שהרי כשנזכר לאחר כדי דיבור, לשיטה זו כבר אינו מועיל ביטול הנדר (מנחת שלמה, נדרים דף כ"ג ע"ב).

לב. סתם דיבור לצדקה. אם אמר שיתן לצדקה בלשון סתם ולא אמר לשון נדר מפורש, הסכימו הרבה פוסקים שלענין זה מועיל המסירת מודעה שהתנה בערב ר"ה אפילו אם לא זכר אותה כלל בשעה שהתחייב לצדקה, ולכן לא חל עליו חיוב נדר (שו"ת שלמת חיים סי' תס"ז, שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' צ"ז, דרך אמונה פ"ו ציון הלכה סקנ"ז).

לג. למעשה, רק בדיעבד. למעשה כתבו הפוסקים שאין לסמוך על מסירת מודעה כדי להתיר לנודר לעבור לכתחילה על נדרו, ולא תיקנו מסירת מודעה אלא שאם עבר בשוגג שלא יהיה עליו עונש נדר (רמ"א סי' ר"א ס"א, שו"ת מהרי"ט ח"א סוף סנ"ג), ולכן במקום שיש נדר צריך לקיימו ואם אינו יכול לקיימו, ישאל חכם אם מותר להתיר נדרו, ובאופן המותר יתירו ע"י שאלה.

קיום נדר של מי שברך

לד. כשגבאי של בית הכנסת אמר מי שברך וכו' לעולה לתורה ומתרים אותו לתת צדקה, יש לדון בכמה אופנים, איך ובמה נתחייב העולה לתת הצדקה לבית הכנסת.

לה. בעבור שנדר כך וכך. אם הגבאי אמר בלשון עבר, 'בעבור שנדר כך וכך וכו' לא חל חיוב נדר ע"י האמירה, כיון שאין נדר חל בלשון עבר (רמ"א סי'

לנדור לצדקה נדרים ונדבות. צריך ליזהר שלא ידור שום דבר, ואפילו צדקה אין טוב לידור, דהיינו להתחייב לצדקה בלשון נדר, אלא אם יש בידו יתן מיד ואם לאו לא ידור עד שיהיה לו (שו"ע י"ד סי' ר"ג ס"ד).

נג. לעניים. י"א שזה שטוב לא לנדור אפילו לצדקה זה לצורך קרבנות, נדרים ונדבות או למוסדות התורה וכדומה, אבל לעניים מצוה וחובה לנדור (רמב"ן, ח"י הרשב"א ריש חולין, הובא בגליון מהרש"א שם, דעת תורה סיד רמ"ז ס"ד), ויש הסוברים שגם בזה לא כדאי לומר בלשון נדר אלא תמיד יאמר בלשון 'בלי נדר' (ערוך השלחן סי' ר"ג ס"א, שו"ת שבט הלוי ח"ד סי' קכ"ה).

אמירה סתם לא בלשון נדר

נד. אם אומר שיתן סכום לצדקה בלשון סתם אפילו אם לא אמר בלשון נדר, וכן לא נתכוון שיהיה בגדר נדר, מ"מ הרי זה נדר לצדקה וצריך לקיימו (שו"ע סי' ר"ג ס"ד וש"ך סק"ד).

הנודר בלשון 'בלי נדר'

נה. אם אדם רוצה להתחייב לתת לצדקה או שפוסקים בציבור צדקה וכל אחד צריך לפסוק עמהם ולא רוצה לחייב בגדר נדר משום שחושש שיכשל בעון נדרים, יאמר בפירוש שנותן או שמתחייב איזה סכום אמנם שיהיה בגדר 'בלי נדר' (שו"ע י"ד סי' רנ"ז ס"ד), ואז לא חל עליו נדר לתת, ולא יעבור על לאו דלא יחל דברו ועל לאו 'דבל תאחר', וכך יקבל שכר על האמירה של צדקה, וכשיתן המעות יקבל שכר על הנתנה (תוספתא פאה פ"ד ה"ז, מנחת הביכורים שם, אהבת חסד ח"ב פט"ז בהג').

נו. 'דובר אמת בלבבו'. אף כשמתחייב ואומר בפירוש 'בלי נדר', אין הכוונה שאין עליו חיוב לקיים דברו כאילו לא אמר כלום, אלא ודאי שצריך לקיים דברו כמו שכתוב (תהלים ט"ו, ב') 'ודובר אמת בלבבו' (שו"ת שבט הלוי ח"י סי' קנ"ו), או משום "ככל היוצא מפיו יעשה (תשובות והנהגות ח"ב סי' תע"ו).

צדקה במחשבה

נז. אם חשב בלבו ליתן איזה סכום לצדקה, חייב לקיים מחשבתו אע"פ שלא הוציא בפיו (רמ"א סי' רנ"ח סי"ג).

נח. כדי להתחייב ליתן צדקה ע"י מחשבה, צריך שיהיה החלטה גמורה ליתן סכום מסוים אלא במקום להוציא את זה בפיו חשב בלבו נוסח של החלטה (ערוה"ש ס"ט), אבל אם אדם התלהב ליתן צדקה אבל לא גמר בלבו סכום ליתן, כגון שחשב שאולי סכום הראוי ליתן הוא סכום מסוים אבל לא גמר בלבו ליתן הסכום, וכן אם חשב שהצדקה ששמע עליו הוא צדקה חשובה

רל"ב סי"ב, תשרי רע"א מכת"י סי' ע, שו"ת נודב"י קמא יו"ד סי' ס"ו, ואינו חל אלא אם אומר בלשון הווה, 'בעבוד שנותן' או בלשון הבא, 'בעבוד שיתן' כדלקמן (שו"ת בית יצחק או"ח סוף סי' כ"ב).

לו. מ"מ הסכימו רוב פוסקים, דאם העולה אמר סכום או שנענע בראשו כאלו שהסכים עמו, נתחייב ליתן עכ"פ משום מחשבה שחשב ליתן (שו"ת דובב מישרים ח"א סי' פ"ז, שו"ת שבת הלוי ח"ד סי' קכ"ה).

לז. 'בעבוד שיתן כך וכך'. אם אמר הגבאי בעבור שיתן, אם אמר או עשה מעשה המוכיח שמסכים לדברי הגבאי, כגון שאמר הסכום שיתן, או שנענע בראשו כאות הסכמה, או שענה 'אמן' אחר המי שברך, חל הנדר ע"י אמירת הגבאי (שערי צדק פ"ב סקנ"א וקפ"ו, מו"ר בצדקה ומשפט פ"ד סק"ב).

לח. אבל אם שתק מתחילה ועד סוף לא חל הנדר מדין אמירה אלא מדין מחשבה, ולכן אם מחליט במחשבתו שאינו רוצה להתחייב במה שאמר

קריאת פרשת זכור

חיתכו מילותיהם של ישראל [מכת זנב] וזרקן כלפי מעלה ואמרו, בזה בחרת טול חלקך (תנחומא פ' כי תצא, רש"י).

יא. "הנחשלים". מלשון חלש וחסרי כח מחמת חטאם, שהיה הענין פולטן (רש"י עה"ת).

יב. "ואתה עיף ויגע". עיף בצמא, ויגע בדרך (רש"י עה"ת).

יג. "ולא ירא אלקים". יש מפרשים שקאי על עמלק שלא היו ירא אלקים ולכן עשו רע לישראל (רש"י), ויש מפרשים שקאי על ישראל שלא קיימו המצוות, ואילו היו קיימים המצוות לא היו עמלק יכולים להרע להם (חזקוני בשם מכילתא).

נשים בחיוב פרשת זכור

יד. נחלקו הפוסקים אם נשים חייבות לשמוע פרשת זכור, יש שנוקטים שאין הנשים חייבות ללכת לבית הכנסת לשמוע קריאת פרשת זכור (שו"ת דברי חיים ח"ב סי' י"ד ד"ה תשובה, וס"ל בכל ד' פרשיות), והטעם הוא משום שאין נשים מחויבות לעשות מלחמה (החינוך מצוה תר"ג), וגם שהיו מצות עשה שהזמן גרמא שנשים פטורות, דשבת לאו זמן הריגת זרע של עמלק (שו"ת אבני נור או"ח סי' תק"ט), או משום דלילה לאו זמן מלחמה הוא (מרחשת ח"א סי' כ"ב).

טו. ויש שחייבו גם נשים לשמוע בביהכ"ס פרשת זכור (שו"ת בנין ציון ח"ב סי' ח' בשם הגר"נ אדלר רבו של החת"ס ועוד), וי"א עכ"פ מדרבנן (שו"ת מהרי"ל דיסקין קו"א אות ק"ב).

טז. ולמעשה, רוב נשים נוהגות להקפיד להגיע לביהכ"ס לשמוע פרשת זכור, ונוהגים בהרבה מקומות לקרוא במיוחד עבור הנשים שיש להן אפשריות להגיע (שו"ת מנחת יצחק ח"ט סי' ס"ח), ומ"מ ראוי שיהיו אז עשרה אנשים בבית הכנסת (הגר"ש"א, הליכות בת ישראל פכ"ב הע"ג) מפני שעיקרו בעשרה (שו"ת סי' תרפ"ה ס"ז, וס"ל קמ"ו ס"ב).

יז. ומ"מ נשים או חולים ר"ל, שקשה להם להגיע לבית הכנסת יש להם על מי לסמוך, לא להגיע, ומ"מ אז יקראו פרשת זכור בביתם מתוך חומש (תשובות והנהגות ח"ב סי' שד"מ).

הברת בעל הקורא

יח. מכיון שרוב פוסקים נוקטים שפרשת זכור חיובו מן התורה (לעיל אות א'), יש לדקדק בדקדוק והברת המילים כמו שמצינו לענין קריאת שמע (שו"ת סי' ס"א), ואף בפסוקי דזמרה ותפילה צריך לדקדק בזה (שו"ת שם סכ"ב).

יט. הברת אשכנזית וספרדית. לכתחילה ישתדל אשכנזי לצאת י"ח ע"י בעל קורא עם הברת אשכנזית, וכן ספרדי יצא י"ח עם בעל קורא בהברת ספרדית, כי כל אחד עם המבטא שלו (הליכות שלמה פ"ח ה"א, תשובות והנהגות ח"א סי' קנ"ד), וכן את שם הקודש, האשכנזים מבטאים בקמץ (שו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' ט), והספרדים בפתח (שו"ת יבי"א ח"ו סי' י"א).

כ. אבל אין הבעל קורא צריך לדקדק יותר מדאי, כי יש בעלי קריאה שבמקום לקרוא בהברה האשכנזית שרגילים לקרוא בה כל השנה, משנים וקוראים בהברה קרובה להברה הספרדית [הם כמעט נחנקים בהברת העינין], ואין זה נכון שזה אינה הברה לא אשכנזית ולא ספרדית, וגם הברת סוף הרי"ש לא צריך להיות מוגזם יותר מדאי.

חיובו מן התורה

א. יש אומרים שקריאת פרשת מדאורייתא (שו"ת סי' תרפ"ה ס"ז), דכתיב "זכור את אשר עשה לך עמלק", וגמרינן בגמ' (מגילה דף י"ח ע"א) דהאי 'זכור' היינו באמירה מתוך ספר תורה דוקא (מ"ב סק"ד), ולכן יש להוציא ולקרות מתוך ספר תורה שיותר מוחזק בכשרות מדוייק ומוגה (שער אפרים שער ח' אות פ"ה).

ב. אפשר לצאת חובת פרשת זכור בס"ת, בין בכתב ב"י ובין בכתב אר"י [צד"י הפוכה], ואפילו לאלו שמקפידים בדרך כלל על כתב ב"י (חזו"א או"ח סי' ט' אות ו'), מ"מ לענין פרשת זכור אינו לעיכובא (ארחות רבינו ח"ג עמ' ל"ג, הליכות שלמה תפילה פ"ד ארחות הלכה אות ו').

כוונה לצאת ידי חובתו

ג. מצוות צריכות כוונה (שו"ת או"ח סי' ס' ס"ד), ולכן צריך הקורא לכוון להוציא כל השומעים ידי חובתם, וגם השומעים צריכים לכוון לצאת מצוותם (מ"ב שם סק"ד).

ד. וי"א שצריכים הציבור לכוון לשמוע, ולכוון לצאת ולהוציא גם בברכות על התורה שלפני ואחרי קריאת פרשת זכור (ט"ז סוף סק"ב, חת"ס סוף ח"י עה"ש בהג' לשו"ע כאן, תשובות והנהגות ח"ב סי' פ"ז).

ה. ראוי לכוון לפני הקריאה, שבקריאה זה מקיימים מצות זכירת מעשה עמלק' כדי שנעורר הנפשות וכו' ונזרו העם לשנוא אותו עד שלא תשתכח המצוה ולא תחלש שנאתו, ואז לכוון לקיים מצות 'מחייית עמלק' (ספר המצוות מ"ע קפ"ט).

מצאו טעות בספר תורה

ו. אם בקריאת הד' פרשיות מצאו טעות בס"ת, צריכים להוציא ס"ת אחר ולקרות בו, ואע"פ שבדרך כלל למפטיר לא מוציאים ס"ת אחר כשנמצא בו פסול (מ"ב סי' קמ"ג סק"ג), אבל על מפטיר שהוא בא בחובת היום כמו יו"ט או ד' פרשיות, אם נמצא פסול בראשון, מוציאים ס"ת שני לקרות בו.

ז. אם באמצע השנה אחרי שקראו פרשת זכור, מצאו פסול בספר תורה שקראו בו פרשת זכור, אין צריכים לקרוא פעם שנית פרשת זכור, וסומכים על השיטות שדין זכירה שהוא דוקא מתוך ס"ת כשר, אינו מה"ת (תשובות והנהגות פורים עמ' כ"ח), אמנם אם זה קרה לפני פ' כי תצא, אפשר לכוון בקריאת פרשת זכור שבפרשת כי תצא לצאת ידי חובתו (ע"פ שו"ת חת"ס אהע"ז סי' ק"ט, מהר"ם שיק או"ח מצוה תר"ה), כשגם הבעל קורא מכוון להוציא (שו"ת הר צבי ח"א סי' נ"ח).

הבנת פירוש המילות

ח. כששומעים דבר בלשון הקודש שעל ידו יוצאים י"ח חיוב, נחלקו הפוסקים האם השומע צריך להבין משמעות הדברים (מ"ב סי' קצ"ג סק"ה), וסתימת המחבר כשי' שצריכים להבין (שו"ת שם), ולכן ראוי לכל אדם ללמוד פירוש הענין והמילות של פרשת זכור עם המשפחה, כגון בליל שבת, כדי שכולם יבינו פירוש המילות (תשובות והנהגות פורים עמ' מ"א), ולדוגמא:

ט. "אשר קרך בדרך". א. לשון מקרה, ב. לשון קרי וטומאה, ג. לשון קר וחום, (רש"י עה"ת) שקיררו האימה והפחד של כל האומות להילחם עם ישראל.

י. "ויזנב בך כל הנחשלים אחריך". א. המפרשים תרגמו הפסוק, שאותם שהיו מאחורי הענין כזנב, נהרגו ע"י עמלק. ב. וחז"ל דרשו שהעמלקים